

SALUZ'UN MAVALI

PETER WEISS

Türkçe Söyleyen
Can Yücel

SUNUŞ

Bu oyun, Portekiz'in Afrika sömürgelerinde on yıldır süren bağımsızlık savaşıyla, bu hareketin Portekiz üzerindeki etkisini işliyor.

Portekiz, bileceksiniz, İberya yarımadasının Atlantik Okyanusuna bakan yanağı boyunca uzanan küçük ve fıkara bir ülke. Endüstrisinin yetersizliği, tarımın ilkelliği ve ticaretçe gelişkin ülkelere bağımlılığı bakımından tam bir az-gelişmiş ülke.

Ama, bakmayın siz küçüklüğüne ve şimdiki fıkaralığına, bir zamanlar Latin Amerika'dan Çin'e kadar dünya denizlerini ve kıyılarını haraca kesmiş. Hiç yoktan değil elbet bu. Portekiz, Avrupa'nın ilk ulusal bütünlüğünü kuran, burjuva gelişimini ilk sağlayan, deniz aşırı genişlemeyi haka-başa getiren ülkesi. (Bu başarının nedeni ise, Mağribilere karşı ülke bütünlüğünü 1250 yılında sağlayarak, asillere karşı merkezi yönetimi pekiştirebilmiş ve dolayısıyla kentlerde yetişen burjuvasına hızla gelişme olanağı sağlamış oluşu...) Böylece, 1380'den sonra Portekiz, Hind'e ve Çin'e açılan Baharat Yolunu ele geçiriyor,

bu yol boyunca sayısız köprü-başları tutuyor, Brezilya'nın altın ve kahve hazinesinin üstüne oturuyor, kısacası koskocaman bir imparatorluk kuruyor... Ne var ki, Napoleon harpleri sırasında peşpeşe uğradığı akınlar yüzünden bitkin düşünce, Brezilya'yı elden geçiriyor, yani 16. ve 17. yüzyıllarda sürdüğü saltanatın en zengin kaynağı, en yüklü dalı kuruyup gidiyor. Sizin anlayacağınız, bu koca imparatorluk, sağlam bir endüstri kurması için gerekli birikimi sağlayamadan, kolu-kanadı kırık bir mirasyedi halinde giriyor 19'uncu yüzyıla.

Üstelik, İngiltere ile şarap satıp, dokuma satın alma üzerine kurduğu sıkı işbirliği Portekiz'i büsbütün geri bir ekonomi düzenine mahkum ediyor. Bu geri düzenin üst-yapı dayanağı kilise, kırallık ve ordu üçlüsü. Fransız devriminden esip gelen liberal ülkeler ise, bu üçlü karşısında proletarya desteğinden yoksun ve güdük kalıyor. 1910'dan 1926'ya kadar süren liberal Cumhuriyet dönemi, bu sakatlıkların yarattığı müzmin bir kargaşa içinde gürleyip gidiyor ve yerine ordunun süngüsüyle Salazar rejimi kuruluyor.

Faşizm'den muradımız, kodaman kapitalistlerin açık ve yıldırğan diktotaryası ise, Salazar rejimi de işte bu anlamda faşist bir rejim. Örnek mi istiyorsunuz, verelim: Kuzey Amerika ve Avrupa'nın gelişmiş, demokrat ülkelerinde milli hasılda ücretlerin oranı yüzde yetmiş bulurken, Portekiz'de ücretlerin oranı sadece yüzde 39, geri kalan yüzde 61 rantlara ve kâr hisselerine, yani hazır yiyicilerle tekellilerin cebine gidiyor. Öte yandan bu haksız düzeni yürütebilmek için siyasal ve medeni haklar alabildiğine kısıtlanmış. «Korporativ Sistem» adı altında devlet, her türlü siyasal ve sınıfsal örgütlenme olanağını kapamış. Salazar denen küçük burjuva kökenli cizvit pro-

fesörünün 1968'de felç olup iş başından çekilmesinden sonra da, bu kahredici düzenin Portekiz'de hâlâ sürüp gitmesi, bu kadar uzun ömürlü oluşu şu nedenlere dayanıyor: Bir avuç büyük toprak sahibiyle tekelcinin vurgunu hesabına çalışan bu tıkanık ekonomi düzeni elindeki toplu baskı olanaklarından da yararlanarak karşıt güçlerin toparlanmasını engelliyor. Öte yandan Portekiz'de Faşizm bu vurguncu düzenin dış ortakları olan İngiltere ve Amerika tarafından desteklendiği gibi, faşist Franco rejiminin siyasal ve askeri dayanağından yararlanıyor. Bir de elbet Portekiz'in sömürgelerinden zorla sökülüp getirdiği kârlar çoktan çöküp gitmeğe mahkum olan bu düzenin başını suyun üstünde tutmasına el veriyor. Ama zincirin en çürük halkası galiba burda.

Portekiz'in şimdi elinde kalan Afrika sömürgele-
rindeki tutumu imparatorluk tarihi boyunca çeşitli biçimlere girmiş. Mesela Angola'yı ilkin bir ticaret ve talan üssü olarak kullanmış. Sonra Brezilya'daki plantasyonlarda çalıştırılmak üzere köle kaynağı haline getirmiş. Ancak 19'uncu yüzyılın ortasından sonradır ki Angola'ya Portekizliler, kolonlar yerleştirilmeğe başlanmış. Bu süreç 1920'lerde tekmillenebiliyor. Ve Angolalıların ellerinden toprakları tümünden alınıp halk açlığa ve açık angaryaya mahkum edildikten sonradır ki, direnç hareketi yaygınlık ve vuruculuk kazanıyor.

1961'de Angola'da, derken Portekiz Gine'sinde başlayan bağımsızlık savaşı 1964'de Mozambik'e de atladı. Şu anda Gine'nin üçte ikisi, Angola'nın yarısı ve Mozambik'in üçte biri kurtarılmış durumda. Gün geçtikçe güçlenen ve son dönemde ekonomik kalkınma ve eğitim hamlelerini de kapsayan bu hare-

ket, Portekiz'i, hem emperyalist devletlerden, hem de Afrika'daki ırkçı sömürücülerden aldığı bütün yardımlara rağmen, yıkımın kapısına getirmiştir. Portekiz'in mesela Angola'da, metropolünden 8000 kilometre uzakta yürüttüğü bu pasifikasyon harekâtı bütçesinin dörtte birini yutmaktadır. Silah altına alınan onbinlerce Portekizlinin metropol ekonomisi için kaybı, zaten sallantıda olan ekonomik dengeyi altüst etmiştir. Çektiği sefalet yetmiyormuş gibi, şimdi ölümle de yüz yüze bırakılan Portekiz halkı faşist yönetime karşı direncini artırmış, örgütlenmeğe hız vermiştir. Mesela Beja üssünde 1962'deki ayaklanma bu gelişmenin sadece bir başlangıcıdır.

Demek oluyor ki, Portekiz'in Afrika sömürgele-
rinde başlayan kurtuluş hareketi sade Afrikalıların kurtuluşunu değil, aynı zamanda Portekiz halkının da Faşizmden kurtuluşunu müjdelemektedir.

CAN YÜCEL

BİRİNCİ PERDE

4'ü kadın, 3'ü erkek, yedi oyuncu oyunun bütün rollerini sırtlanır. Bir rolden öbürüne geçiş, en yalından belirtilecektir; bu iş için sömürge şapkası, haç, piskopos başlığı, baston, torba gibi harcı alem nesnelere kullanılacaktır. Ancak pek gerektiğinde, yarım maskeye baş vurulacaktır. Simgeler süssüz püssüz olacak, malzemesi de farkedilecektir, hani yol kıyısında filan rastgele bulunmuşçasına. Ne maskeler, ne makyaj hiçbir zaman Afrikalı ve Avrupalı rolleri arasındaki geçişleri belirtecek nitelikte olmayacak. Oyuncular ırkları ve renkleri ne olursa olsun, sırasıyla iki çeşit rolü de oynayacaklardır. Çatışmalar karşısındaki durumları sadece oyunlarıyla dile getirilecektir.

Kasabada bir tahta-perde sahne mekanını sınırlandırabilir. SALOZ'un sureti sağdadır. İnsan boyundan iri ve ürktücü olacak. Sağdan, soldan derlenmiş hurdalardan denkleştirilmiş. Yüzünde içerden istendiğinde açılıp kapanabilecek bir kapak var. Bu delikten SALOZ'un tiratlarını okuyan oyuncunun yüzü görülür. Kapak gürültüyle kapanabilmeli. SALOZ'un su-

reti oyunun sonunda gevşetilmiş mandallar üstünde sallanıp yere kapaklanabilecek gibi ayarlanmalı.

3 yada 4 çalgıcı oyunculara katılır. Mümkünse, sahnenin yanında, göz önünde dururlar. Zaman zaman oyunculara ayakdaşlık ederlerse, hiç fena olmaz. Akla gelen çalgılar: akordeon, armonika, fülüt, tam-tam davulu.

Bir uçtan bir uca geniş aydınlatma.

KADIN OYUNCULAR: 1, 2, 3, 4

ERKEK OYUNCLAR: 5, 6, 7

— I —

Mekan Lizbon

- 5 -

Kin, korku ve kemlikten açılmış gözü,
yüz değil, yüzsüzlük Salozun yüzü.

Saman, beş-on değnek, pırtıdan ve hurdadan
ibaret

beydeki takım-taklavat ve kıyafet.

Burası rastgele bir sokak, hemen söyliyeyim,
gizlisi, saklısı yok bu seyrin.

Madrabazlık, yalan-dolan

işi, gücü, özü, tözü.

Bir lağım patladı sanırsın,
açılmağa görsün ağzı.

Şişmiş öyle zehir dolu bir karnı,
çatladı çatlıyacak dürzü.

Hele şu kafaya bak!

Kafa değil, yumru-yumru bir oturak;

nalça ağızlı aerler a, bu işte,
 bir uluyor, bir esniyor çengel-çene;
 bir de dinine yandıgımın küstahı
 dazlağına oturtmuş bir püröfösör külahı.

Cübbe diye şu çuvalı versek sırtına,
 nasıl olur, ne dersiniz?

Haşmetlinin günahı boynuna,
 asalım kordelasını çapraz...
 Tuhh! istavrozu unutmuşuz...
 istavrozsuz Saloz olmaz.

Epiy kötölemiş ama, olsun,
 huri değil a, bu, hurda;
 ama benzemiyor diyemezsiniz ya
 başımızdaki fermanlı zorbaya!
 Uzun etmeyin, şıpın-ışi bildiniz
 bu Saloz'un Salazar olduğunu.

- SALOZ -

Tanrının buyruğudur
 benim buyruğum ve kuyruğum,
 kaldırdım mı yayılır magripten maşrığa
 Tanrının ve benim uğurum.
 İşte bunun için de Portekiz'in ümüğüne oturdum.
 Tarihi hatmedin, göreceksiniz,
 âdem adam olamadı bir türlü,
 insan kısmı kendini idareden aciz.
 Onu güdecek bir korkuluk lazım,
 karga olmıyan bir kılavuz,
 ki bencilliğe ve maddeciliğe kapılmasın.
 Bu çağda,
 bu vaktin nakit olduğu çağda
 bizi bir ruh kıtlığı kovalamada.

Benim tek bir gayem var, o da,
insanı kurtarıp kendi nefsinden,
caydırıp şeytanın sesinden
hak yoluna koşmaktır.
Unutsun ki, o tatlı teknoloji belâsını,
ve sırtında en yüce değerlerden bir eyer,
arasın gayrı mevlasını.

- 1 -

Başka ne denir onu destekleyenlere:
müstahaktır fareye girdiği için deliğe!
Ama kör değilsen, korkmamak elde değil,
dört-bir yanında çünkü espiyon, hafiye, kaatil.
Bil ki, bu haramzade ve haramî düzeninde
hasmın kanı, canı helal.

Ve şu herif için her işin başı,
kör cahil bırakmak teknil yurттаşı.
Ne kadar ümmi olurlarsa o kadar iyi,
böylece kolay önleriz, diyor, fitneyi;
açlıktan kırılıyormuş, kırılınsınlar,
zincirlerini kıracak güçleri kalmaz o zaman!
İnanmazsan, bu herifin uşaklarına sor,
bu sayede işler nasıl tıkrında gidiyor,
ve arttıkça çöplenenlerin hissesi,
el üstünde tutacaklar,
baş-tacı edecekler Salozu.

Kolay değil, hazret bu **Portekiz** denen çöplüğün
horozu!

7 general kasketi ve apoletleriyle gelir.
Kazık yutmuş gibi.

- 7 -

Kalkınsın istiyorsan memleketin,
sıkı çalışacaksın,

fedakarlığa alışacaksınız!
Herkes kendi yerini bilecek,
biz malimizi, siz haddinizi!
Ve hep birlikte kapayıp gözlerimizi,
bizler uyuyacağız,
sizler vazifenizi yapacaksınız!
Bizden sermaye,
sizden ser ve ter,
ancak böyle kalkınır memleketler!
İş-bölümü olacak ki sınıflar arasında
biz de işimize bakalım aradan.
Her işin başında çünkü
Tanrı, Aile ve Vatan.

- KORO (2, 3, 4, 5, 6) -

Tanrı, Aile ve Vatan.

- 7 -

Denizler aşırı yayılmış ülkemiz,
ölümsüz ve bölünmez Portekiz.

- KORO -

Denizler aşırı yayılmış ülkemiz.

- 2 -

Bir heyet geldi Alentejo'daki kölelerinizden,
lütufkar izniyle efendimizin
öpmek istiyorlar ellerinizden.

- 1 -

İşte böyle sürüngeniz şimdilik.
Tepemize kalkıp iner balyoz gibi bir yumruk.
Hafiften direnecek ol hele bir,
hpsi boyladığının resmidir.

Polisin gizlisi, sivili, resmisi
ve işkencenin türlü çeşitlisi...
Kuşunlayacak, asacak, kesecek ki,
kuvvetten kesildiğini gizliyebilsin.

Dize gelenler yavaş yavaş doğrulur.

Gine de sürüngenler doğruluyor yavaş yavaş.
Eli kulağında ayaklanmamız.
Okuma-yazma bilmiyenimiz bile
seçmeğe başladı akla karayı.

- SALOZ -

Barbarlar bar bar bağıyor,
tehdit ediyorlar dünyamızı;
kapımıza dayandı düşman,
kapıyı kapasan, bacadan
Beynelmilelcilik zehrini saçıyor.
Mukaddes haklarına kastetmiş
mülkiyetin, mülkiyenin, askeriyenin;
çökertmeğe kalkıyor aile ahlakını,
haşâ huzurunuzdan ve elden gidiyor din.

Esner.

Sözüm size ey gençlik,
gençliğinizi bilin,
toplanın, birleşin, birleştirin
madde ve ruh kuvvetini!
Ve değerlerimizi müdafaa için
teslim alın askerlerimizden yurt ve dünya
nöbetini!

- 5 -

Gözümüzü açıp koruyalım
hayat tarzımızı,

sürdürelim yani
 tarihsel alinyazımızı!
 Bize el-altında ve emin
 bir el-emeği haznesi lazım
 şanımıza uygun düşmeyen
 ağır ve kaba işler için.
 Hep söyledim,
 eldeki personel sayısıdır
 ölçüsü bir medeniyetin.
 Uşaksız olmaz asla
 medeniyet dediğin.

- 5 -

Ona ne şüphe, açık fikirli bir insanım ben,
 fıkaranın bir farkı yok bence zenginden:
 onların geçim zoru varsa,
 benim de sidik zorum var.
 Juana, oturağımı getir!

5' ellerini çıkar. 4 SALOZ'un kafasından
 oturağı kapıp, 5'e koşar. Derken 1 elle-
 rini çıkar. 4, 1 ile 5 arasında, elinde otu-
 rak, bir oraya, bir buraya gider. İlk 5'in
 altına sürdüğü oturağı alıp, 1'in başına
 oturtur.

- 1 -

Ona ne şüphe, modern bir kadını ben,
 emrimde çalışanların dünyada hakkını yemem,
 istakoz yerim, havyar yerim, muz yerim...
 hem de öyle uzun ki boyu... yeni sevgilimin...
 Juana, çiçekli şapkamı getir!

- 4 -

Sabahın beşinde kalktım.

N'aparsın, benim de işte böyle hayatım:

ilkin camları sildim, yerleri süpürdüm,

belim koptu parkeleri parlatacağım diye iki-
büklüm,

sonra hanımın yatağına kahvaltısını götürdüm,

akşamdan kalma bey, sade kahve istedi,

üstüne üç tane kızmemesi yedi,

ziftin pekini yesin!

içeri girip çıktıkça gözü baldırlarımda teresin;

tam bulaşıkları kuruluyordum, koşturdular

bakkala,

anladık, hizmetçiyiz ama, bir tahammülü var

herkesin...

oturaklarını döktüm, yataklarını yaptım,

beyin elbiselerini fırçaladım, pabuçlarını

boyadım

eczaneye gittim, hanımın kıl-döken ilacı bitmiş,

sovan soydum, kıymayı kavurdum,

sofrayı kurdum,

kafa kalmıyor ki insanda, şarap almağı

unutmuşum,

dönüşte bir de baktım, makarnanın dibi tutmuş,

şükür, hanımın perhiz günüymüş,

iki tane biftek yedi sade,

ben de yanmış makarnayı kaşıkladım,

bulaşıkları yıkadım, sofrayı topladım,

bir de uyku bastırdı ki,

nerdeyse ayakta uyuyacaktım,

ama balık pazarına gitmem lazım,

canı karides istemiş hanımın,

sokaklar da bir kalabalık ki, çığneniyordum az

kalsın,

kediler devirmiş çöp tenekesini, evin önünü
yıkadım,
patatesleri haşladım, karidesleri ayıkladım,
daha sofrayı kurmadan, önce bey geldi, sonra
hanım,
ışitmediğim laf kalmadı Niye sofraya hazır değil?
diye,

Tanrı kimseyi el kapısında kul etmiye!
bir şey emrettiler mi, saniyesinde yerine
getirilecek,
Tuz eksik! Biber eksik! diye bar-bar bağırır
eksik-etek,

onlar yemeklerini yedi, ben küfür yedim,
sofrayı topladım, kahvelerini pişirdim,
tinaz olmuş bulaşık,
yarın misafir gelecekmiş, gümüşleri parlattık,
Yorgunum, deyip, hanım erken yattı allahtan,
bu seferki zamparası zorlu bir herif, anlaşılan,
ama bey oturuyor hâlâ, kapanmış gazetesine,
namussuzluğu tutup, gine başlamazsa el
peşrevine,

yerin dibine batası!
ben de ölü gibi yatacağım gece yarısı.

- 5 -

Juana'nın odası küçük, ama tam ona göre,
aklı varsa, yatıp kalkıp dua etsin bizlere.

- 4 -

Bu delikte de uyunur mu? deme, dostum!
öyle yorgundum ki, deliksiz uyudum.

- 1 -

Başını sokacak bir yer bulduğu ne devlet!
ama belli olmaz ki, nankör oluyor bu millet.

- 5 -

Gerçi gündüzün hanım için çalıştın, ama
geceleyin de benimle çalış, Juana!

- 4 -

Çalışmağa razıyım boğaz tokluğuna,
tek, atmasınlar da beni sokak ortasına...

- 5 -

Juana gibi olsa bütün ayak takımı,
akıntıya kürek çeker solcuların akımı.

- SALOZ -

Düşmanın bu haince kumkuması
bize karşı kışkırtmak içindir asıl
deniz-aşırı eyaletlerimizdeki siyahî
yurttaşlarımızı,
gabidirler, sabidirler, tâbidirler diye,
mefkurelerimize kast eder habisler,
onları gözlerine kestirmişler.

6 SALOZ'un ardından uzanır, haça
yapıştır. Dua eder.

- 6 -

Tanrının yeryüzündeki elçisi
el üstünde tutuyor Portekiz'i.
Ve Papa hazretlerinin desti mukaddesi
herdaim takdis ediyor bizi.

7 general şapkasıyla

- 7 -

Hayır duasıyla hayırsız analarınızın
ve atalarınızın yadına

arş, yiğitler, deniz-aşırı eyaletlerimizin
imdadına!

- SALOZ -

Tehlikede olanlara yol gösterin, babalık edin
ve verip babayı ellerine,
gösterin nemene şey olduğunu medeniyetin!

— II —

4, tımturaklı, ceberrut bir sesle. 3 ile 7
de ellerini göğ'e açmış.

- 4 -

Bizdeki bu medenileştirme gayreti,
Hemcinsini sev! diyen peygamberin emriydi,
ve uzun ellerimize sağlık,
kim ne derse desin şimdi,
Garpla garibanı uzlaştırdık.

- **KORO (3,4,7,) -**

Beş yüz yılı aşkındır
deniz-aşırı eyaletlerden
Tanrı ne verdiyse aşırılık.

- 3 -

Madem ruhların üryanlığıyla kaim
kainatın ahengi,
soymak ve soyulmaktır, derim,
tesanüdün mihengi.
Madem hepimizi yaratan bir tanrı,

ister aktenli olalım, ister zenci,
ve madem aramızda yok ayrı-gayrı...

- KORO -

Beş yüz yılı aşkındır
deniz-aşırı eyaletlerden
aşırдық ne verdiyse Tanrı.

- 7 -

Lakin herkes tanrının indinde eşit diye
verecek değiliz, tabii, az gelişmişlere
hak etmedikleri hakları.
Olmaz ki, reşit değiller bir kere...
hem soymayıp da donatsan, n'olacak,
alışmışlar madem böyle daltaşak!

- KORO -

Beş yüz yılı aşkındır
deniz-aşırı eyaletlerden
Tanrı ne verdiyse aşırдық.

Mekan Angola

- 2 -

Diego Cao, günlerden bir gün, donanmasıyla
yanıştı o geniş, o suları kahverengi Kongo
nehrinin ağzına.
Oralarda dolanırken, yumuşak başlı, halim-selim
insanlara rastladı,
tarlalarında çift sürüyor, ormanlarda
avlanıyorlardı.
Demirden avadanlıkları, bakırdan araçları,
fildişiyle ve altın sırmayla bezenmiş halıları
ve her çeşit evcil hayvanları ve davarları vardı
Diego Cao ile adamlarının çok hoşuna gitti bu.

Dostça karşılandılar ve armağanlar verildi.
Ve Portekizliler Kabinda yakınında ilk kaleyi
dikti.

Sonra Diego'nun adamları ilerlediler
bu verimli kıyı boyunca,
zorla Hıristiyan ederek yolda rastladıklarını...
Ve anayurda bir de gemi yolladılar
yurttaşları görsünler diye nelere konduklarını...
Ve Diego ile arkadaşları bu ülkeye daha bir
ısındılar,

gördükleri dostluğa karşı kasındılar,
aldıkları armağanlara dönüp bakmaz oldular.
Ve Luanda yakınında ikinci kaleyi kurdular.
Diego Cao ile gemileri yürüdü
Guanza nehrinden yukarı.

Gayrı onun malıydı maun ve gül ormanları,
madenler ve elmaslar.
Ve teknelerine baharat yüklüyordu boyuna
ve yerlileri zincirleyip kapatıyordu ambarlara.
Ve Diego'nun adamları bu ülkeye daha bir
ısındılar.

Hele Benguela ovası pek hoşlarına gitti,
dostça karşılandılar,
onlar da buna karşılık
üçüncü kaleyi diktiler oraya.

**7 başında piskopos başlığıyla girer. 3, 7'-
nin boynuna törenle kocaman kocaman
kordelalar asar.**

Önce kendimi tanıtayım,
ben Luanda beldesinin başpapazıyım.

Luanda, malumunuz üzre, Atlas Okyanusu'nun
cenup canibinde.

balığı ve alığı bol bir liman.

Bu mülevves rıhtımı böyle sabah karanlığında
sebebi ziyaretim,

az sonra Okyanus'un karşı yakasına

yani Portekiz İmparatorluğunun merkezi

ihtişamına doğru

yelken açacak olan bu köhne sefineyi takdis ve
teftiş.

Öyle bir uykum var ki, hayırlısıyla çabuk bitse
bu iş!

6, tepeden tırnağa, silahlı.

- 6 -

Gemiye yüz baş köle yükledik bu sefer,
çocuğu, erkeği, dişisi, özenle seçtik, sağlam
hepsi.

Böylece bin başı buldu bu ayki sevkiyat
mukaddes peder.

- 7 -

Cümlesi vaftiz edildi mi icabı üzre?

- 6 -

Evet, efendim, hepsi vaftiz edildi
ve vuruldular zincire.

- 7 -

Öyleyse, evladım, göğe kaldır gözlerini,
hareket etmeden önce gemi, bir takdis edeyim
seni.

- 2 -

Hani Diego diye bir Portekizli vardı,
anlatmışım,
o işte, donanmasıyla Kongo'nun yamacındaki
ülkeye vardı.
Hemen yerlilerin topraklarını aldı ellerinden,
ellerinde, avuçlarında ne varsa, aldı,
insanlar topraksız ve toprak insansız kaldı,
ve köylüler köylü değil artık, köleydi.
Ve Diego her yıl onbinlercesini Portekiz'e
sevketti,
çünkü en makbul ihraç metalı, o sıra, canlı insan
etiydi.

Çok hünerli bir kişiydi Diego:
o kendini dostça karşılıyanlara,
o sevgi dolu insanlara,
ölesiye nefret etmeği öğretti.

- KORO -

Üşüş üstüne, yak toprağı, deş karnını!

- 2 -

Ki inim inim inletesin insanoğullarını!

- KORO -

Üşüş üstüne, yak toprağı, deş karnını!

- 2 -

Ki doğduğuna pişman edesin analarını!

- KORO -

Üşüş üstüne, yak toprağı, deş karnını!

- 2 -

Ki doğduğuna pişman edesin çocuklarını!

5 ilerler. Elinde «Humanizma» başlıklı bir
kitap taşıyarak

- 5 -

Tarih kitaplarını okuyun, bakın,
ardı arkası kesilmemiş isyanların.
Yerliler dal bedenleriyle ve sallıyarak
mızraklarını
koşmuşlar ateşli silahlara ve zırlara karşı,
açlıktan, bitkinlikten yere serilinceye dek.
İlk ağızda kırılmış zaten en yavuz savaşçıları.
Ve zulmün zilleti altında, giderek,
silinip gitmiş onca zengin gelenek,
soylar dağılmış, boylar bozulmuş,
hısımlar hasım, yakınlar ırak olmuş.
Ve dedikleri gibi, inmiş, yazık,
bu ülkenin üstüne kurşun işlemez bir karanlık.

- SALOZ -

Bu çayırların şenlik görmemiş ahalişi
milliyet hissinden nasipsiz.
Topluluk şuuruna erdilerse şimdi bir nebze,
hep bizim gayretimiz,
öyle ezdik ki onları, yükselsinler diye medeniyet
seviyemize.

- 5 -

Aslında hep kardeşiz, dünyada değilse bile, ahret
kardeşi,
Başkanımız öyle diyor, Cao'nun son tilmizi.
Garp medeniyetinden şan olsun diye
getirdiklerimizi
yerliler kendi âdetleriyle karıp yoğursunlar!
Başkanın fermanı bu,
okuma bilenler bilmeyenlere okusunlar.

- SALOZ -

Âdetleri ve ânâsırı bahis mevzuu memleketin,
insaniyetin, yani bizim medeniyetin
ahlak kaidelerine uyması şartıyla
makbul sayılabilir ancak.

Portekiz'in egemenlik haklarıyla
bağdaşmadıkça,
ne hukuk vardır, ne hak!

— III —

- 5 -

Kaç kişi varsınız bu memlekette?

- KORO (2,3,4) -

5 milyon kişiyiz memleketimizde.

- 5 -

Kaç yabancı var bu memlekette?

- KORO -

Yüz bin yabancı var memleketimizde.

- 5 -

Elli yabaniye bir terbiyeci düşüyor şu halde.

- KORO -

Biziz âbad eden Afrika'yı.

Uyku hastalığıyla sıtmanın kökünü bizler

kuruttuk.

Gece-gündüz arayan biziz maden' yataklarını,
aramızda pay etmek için işletme haklarını.

Mısır, piring, buğday ve pamuk
çiftliklerini bizler kurduk.

Biziz yetiştiren kahveyi, tütünü, pancarı,
bizler çıkarıyoruz manganezi ve elmasları,
bizler arıtıyoruz tuzu, bizler fışkırtıyoruz

petrolü.

Biziz demiri döven, biziz döşeyen yolu,
biz açtık ormanları, biz biçtik çayrıları.
Ve dünya denizlerine saldıksa kocaman

vapurları,

hep tekellerin yüzü-suyu hürmetine
ve hizmet için Garp Medeniyetine.

- 6 -

**Haydin, ormana gidelim,
odun kesmek için!**

- 5 ile 7 -

Vurup omzumuza baltaları,
gidelim, haydin, gidelim!

- **KORO** (1, 2, 3, 4) -

Orman bizim değil ki gayrı,
öyle ormanı n'idelim!

- 6 -

Haydin, çayıra gidelim
davar otlatmak için!

- 5 ile 7 -

Toplayın da davarları,
gidelim, haydin gidelim!

- **KORO** -

Çayır bizim değil ki gayrı,
öyle çayırı n'idelim!

- 6 -

Haydin, dağlara gidelim
geyik avlamak için!

- 5 ile 7 -

Salın önden tazıları,
gidelim, haydin, gidelim!

- KORO -

Dağlar bizim değil ki gayrı,
öyle dağı biz n'idelim!

- 7 -

Bu düzenin aleyhinde kim ne derse desin,
bizde insan haklarına hak kesbedebilir herkes,
yeter ki adam olmıya niyet etsin,
yeter ki söz dinlesin, haddini bilsin,
bak, o zaman nasıl insan sırasına girersin.

- 5 -

Ben işte öyle bir tatlı-su firengiyim.
Bu mertebeye kolay ermedim, beyim.
Sabıkam yoktur bir kere, firengi de olmadım hiç.
Ama ana-yurdun dilini
— ana dilim değil tabii —
su gibi belliyeceğim diye
ne çektiğimi bir ben bilirim;
sade konuşma değil,
yazması, okuması da var bunun.
Satır satır ezberledim tarihini ana-yurdun.
İnansın diye efendiler bağlılığıma
ant içtim, salta durdum.
İki velinimetim var eskiden emrinde çalıştığım,
onlar bilir benim ne köpek olduğumu,

şahadet ederler lehimde.
Sonra sağlam raporum var elimde,
belirli bir işim-yerim,
belirli bir gelirim var.
Vergilerimi muntazam öderim,
muntazam kiliseye giderim.
Tahsilim, terbiyem tamam,
— boşuna yemedim onca sopayı —
bilirim oturup kalkmayı,
el-pençe divan durmayı.
Yani iyi bilirim vatandaşlık haklarımı

kullanmayı.

Tanrı zeval vermesin ana-yurdumuz Portekiz'e,
geçen ay oy hakkı da tanıdılar bendeniz'e
hem sonra kaydımı da yaptırabileceğim artık
hükümetin himayesindeki sendikalara.
Sizin anlıyacağınız, beyim,
ben bugüne bugün Portekiz'in Angola

eyaletindeki

otuz bin tatlı-su firenginden,
yani üç milyon Afrikalı işçinin binde birinden
biriyim.

4 hariç, bütün oyuncular halka olur, döner.

- 4 -

Ben gibi ümmîdir umumu,
yüz işçi varsa Angola'da.
Madem ki okunmuş canımıza,
karalar ki bir kerem yazılmış anlımıza,
n'ışleyim kara-cümleyi ben?
Ben ki beş yaşımdan beri
ayak-üstü ve işteyim
ve böyle sürecek ömrüm,

tek bir avuntum var, o da,
 tez eldendir bizde ölüm.
 Ne oyum var sandıkta,
 ne yerim var sendikada,
 sandukada tek umudum.
 Düşülmüşüm kayda kuyda,
 yedi dolara ayda,
 Angola'da angaryaya...

Bütün oyuncular tek sıra.

- 7 -

Senenin altı ayında sade
 ve sade cahillerle acizler
 mükelleftir anme işlerinde...

- 4, 5, 6 -

Mükellefen, lütfen ve aylıkla,
 — yani ayda yedi dolara —
 sırf aylak kalmasınlar diye,
 katil olmasın, çalmasınlar diye,
 yani sollara kapılmasınlar diye...

- 4 -

Düşülmüşüm kayda kuyda,
 yedi dolara ayda,
 Angola'da angaryaya

- 2 -

Yedin kara üzümü, sorma bağını,
 yılın kalan altı ayında
 işle 'lan kendi toprağını!...

- 3 -

Varsa, tabii, toprağın...

1 ile 7, öbürlerinden ayrı, ortada.

- 1 -

Şu bir gıdım toprak var ya
Afrika'nın kör ucunda,
yer fıstığı ekeriz biz oraya.

- 5 -

Nasıl ekersiniz yer fıstığını?

- 7 -

Çomakla kanırır kuru toprağı,
çizi çekeriz üstüne.

- 1 -

Çektiğimiz çizilerin boyunca da
çukur açarız başparmağımızla.

- 7 -

Açtığımız çukurlara da gömeriz tohumları.

- 1 -

Bekleriz sonra
yağmur yağsın da
ıslatsın kuru toprağı,
kuru toprak ıslansın da
çimlensin yer fıstığı,
bekleriz sonra
koyulsun diye yağı...

- 1 ile 7 -

Beklemekten açılmış bahtımız,
beklemekten kapanmış aynımız.
Çektiğimiz kahrınan,

ektiğimiz fıstığının
şuncacık toprak bütün payımız
koskoca Afrika kıyısından.

**2, 3, 4, 5, 6 hızlı hızlı konuşurlar. Birbir-
lerinin sözlerini keserler. Sorular, yanıt-
lar birbirine karışır.**

- 2, 3, 4, 5, 6 -

Kim demiş yerliler toprak sahibi olamaz diye?
Yeter ki çarçur edeceklerine, paralarını
biriktirsinler

ve satın aldıkları toprağı
nizamınca işlemeğı bilsinler...
Ne nizamı?
böyle bir nizamname mi var?
Var tabii...

Başboş bırakamazsın a elin yamyamını!
Uzmanın sözünden çıkmıyacıklar herşeyden
önce

ve ancak 85 inci maddenin
10 uncu fıkrası gereğince
ehliyet aldıktan sonra,
toprağın tapusu verilir kendilerine.
Ehliyet nasıl alınıyor, pekiy?
Mesela kahve ekicisi mi,
beş bin fidan dikecek asgari!
beş bin fidanı aşamazsa,
kaybeder toprak üstündeki hakkını.
Yani beş bin fidan dikmeğı başaramazsa?

E, alırız o zaman elinden toprağımı.

Diyelim, dikti beş bin fidanı,
ona mı kalacak toprak?

Fakir altı ay öyalansın, bırak!
Doldurur doldurmaz altı ayını,
nasıl olsa mükellefiyete çağırılacak.

Ya geri dönünce ne olacak?

Merak ettiğin şeye, bak!

Bizim çiftçiler o zamana kadar
tabii, toprağa el koyacak...

Rica ederim, kardeşim, şunun şurasında
Ekonomi diye bir ilim var!

**Bu söz üzerine, hep birden ellerini hava-
ya kaldırıp, bir ağızdan «Yaşasın Eko-
nomi!» diye çığırırılar.**

— IV —

**Pandomimayla çeşitli gaddarlık sahneleri
temsil ederler.**

- 5 -

Çok çetin, çok belalı bir iş
şu amele devşirme...

- 7 -

Arz ve Talep Kanununa gelmiyor ki
zenci denen malzeme!

- 5 -

Üç aydır tarıyoruz şu cenabet memleketi,
gine gizlendiler kimbilir hangi cehenneme!

- 7 -

Görürler, bak, nasıl kan kusturacağım,
hele bir geçsinler elime!

**6 SALOZ'un ayıp yerine rastlıyan bir
yerden bir sopa çeker, alır. 1, 2, 3, 4 sola**

kaçarlar. 6 sopasıyla ortada kalır. 5 ile
7 sağda dururlar.

- 4 -

Karakol kumandanı, duyduk, bizim köye
geliyor...

Yanında çatık kaşlı bir memur,
koltuğunda kara kaplı bir defter.
Anlaşıldı,
amele toplamağa geliyor yine yezitler.
Baksana, almış eline sopasını,
zam istiyor aylığına, belli, karakol kumandanı!
Durulur mu! biz de kaçtık çayıra,
saklandık orda bir ara.
Döndük geldik ki geriye,
ölü toprağı sermişler köyün üstüne,
ne ev-bark, ne çoluk-çocuk...
Kimimiz döğündük, kimimiz sustuk.

- KORO (1, 2, 3, 4) -

Döve döve sürdüler bizi mükellefiyete.
Ne üstümüzde dam, ne altımızda şilte,
yolun kenarına kıvrılıp yataca'n,
bebeler açlıktan feryat-figan...
Bir torba mısır unu attılar önümüze,
yarısı küflenmiş yarısı kurtlu...
Dert yanınca, gardiyan olacak domuzun oğlu
sopayı kaptığı gibi geldi üstümüze.

3 elleri arkasına bağlı, pesten okur
ezgisini.

- 3 -

Şu ayaklarıma, ayaklarıma bakın!
mosmor izleri falakanın.

- 5 ile 7 -

Şu zenci kadını yere yıkın,
tatsın tadını falakanın!

- 3 -

Şu ayaklarıma, ayaklarıma bakın!

- 5 ile 7 -

Şu zenci kadını yere yıkın,
tatsın tadını falakanın!

- 3 -

Sopanın üstü çentik çentik,
elim ayağım hep kesik.
Bu çileyi hak etmek için, Tanrım,
biz sana ne günah işledik?

- 5 -

Bizim yaptığımız, yerlileri çalışmaya teşvik.
Zorla da olsa işe alışmaları gerek.
Çünkü, efendim, anlasınlar ki artık,
durumları ancak çalışma sayesinde düzelecek.

- 7 -

Bunlar beş yaşında çocuktan beter,
akım derken, bokum derler.
Akılları bir karış havada,
çalışmak şöyle dursun bir arada,
geçmişleri olmadığı için zaar,
Yarın ne yapacağız? diye kafa yormazlar.
Dedim ya, bunlar çocuktan beter,
biz olmasak, bok içinde yüzerler...
Geçen gün bir zenci kadın gördüm,
Yeni öldü, dediler, iki çocuğu;

baktım, oralı değil, ağlamıyor bile, yahu!
Tıpış tıpış işe geldi ertesi günü,
çoktan unutmuştu çocuklarının öldüğünü.

3 ilerler.

- 3 -

Günde ondört saat çalışıyorum
bu pamuk çiftliğinde.
Büyük kızım Benguela'daydı
son işittiğimde,
haber almıyalı bir yıl oluyor nerdeyse.
Oğullarım Mokamedes'te,
balık unu fabrikasında galiba,
biri 12, biri 15 yaşında.
Altı ay önce götürdüler kocamı
Malange'deki amyant madenlerine,
bilmem hâlâ orda mı?
Yanımda 7 yaşındaki kızım var sade,
pamuk topluyoruz birlikte.
200 papel aylıktan kısıntıları çıktı mı,
150 papel kalıyor elimize.
Hesab et! 5 papel mısır ununun kilosunu,
3 papel bir kilo fasulye,
4 papel bir kilo balık,
9 papel bir kilo hurma yağı.
Sırtımdaki entari hep yama,
ama nereden alacaksın yenisini?
20 papele bir metre basma...
Hepsine katlanırım, ille-velakin
döndüğünde bulabilecek mi beni erkeğim?
Oğullarım bulurlar mı izimi acep,
kimden sorar, kimden öğrenirler?
köyde kimse kalmadı ki bizden.

Bundan sonraki sahne gölge oyunları ile temsil edilebilir. 3 ile 5, acele, iki çomağa tutturulmuş bir perde gerer, 6 ile 7 ardına geçer. Geriden güçlü ışık vurur. 6 ile 7 birbirini izleyen durumları canlandırmak için yer değiştirirler. Bu arada 3 ile 5 iki gölgenin ağzından konuşur.

- 5 -

Dolaştım bir-bir bütün çiftlikleri,
bilen yok bizimkilerin yerini,
yer yarılmış girmişler sanki içeri.

- 3 -

Çıkar bakalım, karneni!

- 5 -

Buyrun.

- 3 -

Demek Malange'den geliyorsun?

- 5 -

Evet, efendim.

- 3 -

Kaç haftadır damgalanmamış karnen,
başına bela arıyorsun galiba sen!

- 5 -

Vaktim mi oldu ki, beyim, dağ-bayır gezmekten!
Karımla çocuklarımı arıyorum.
Dönünce damgalattırırım hemen.

- 3 -

Göster, bakayım, olan paranı!
Çıkar, çıkar, hadi, cüzdanını!

- 5 -

Param olsa, gizliyemem ki senden.
Tirene verdim olanını,
aylığımdan o kadarıcık kalmıştı zaten.

- 3 -

Sen parasız dolaşmanın, ulan,
yasak olduğunu bilmiyor musun?

- 5 -

Ne zamandır ayırırım yuvamdan,
oturayım, çalışayım, istedim,
çoluğumnan, çocuğumnan,

- 3 -

Çoluğundan, çocuğundan başlarım senin!
Var mı, göster, bu kesimde ikamet iznin?

- 5 -

İzin alacak vaktim olmadı ki, beyim,
kolum kanadım kırıldı karımı araya araya.

- 3 -

Demek çok düşkünsün cici-mamaya!
Ama karını zımbalarken de unutmayıacaksın
karneni!
yoksa süreriz biz adamı angaryaya!

- 5 -

Zaten angaryadan geliyorum, beyim,
altı aydır Malange madenlerindeydim.

- 3 -

Anlaşıldı, yetmemiş altı aylık dersin!
 kanunî mecburiyetlerini öğrenememişsin,
 karnende damgan,
 üstünde paran yok,
 ne belirli bir işin var,
 ne de belirli bir adresin.
 Seni çalışma kampına yollıyayım da gör,
 bir daha böyle ipipullah gezer misin!

Gölge oyunu sona erer. Perde kaybolur.
 6, 7'yi sahnenin önüne iter.

- 6 -

Anarşi tehlikesiyle mücadele için,
 herşeyden önce sistemli hareket edeceksin!
 Zenci işçilere birer cüzdan dağıtıyoruz mesela,
 — Para cüzdanı değil, canım, alelade bir
 defter —
 nerelerde çalışmışsa, tarihiyle, işverenin
 imzasıyla

işleniyor birer birer.

Baktık ki, eksik birbirini tutmuyor tarihler,
 hemen paket ediyoruz herifi çalışma kampına,
 bilâ-ücret ve bilakis,
 bir yıllığına.

Dedim ya, anarşiyle mücadele için,
 biri nefes aldı mı bir yerde, bileceksin,
 Oh! diyenin soluğunu, Of! diyenin iflahını
 keseceksin

Bütün oyuncular 7'nin çevresinde yarım
 çember olurlar. 2, ilkin pesten başlayıp,
 gitgide tizleşerek türküyü okur. Öbür-
 leri, gözdağı vermesine, ilkin ıslık ça-
 lar, sonra da naralar atarlar.

Ceylan-adam, aman-diyim, koş,
avcı geliyor tazılarınlan!

Kurtar tatlı canını tazılardan,
aman-diyim, ceylan-adam!

Tavşan-adam, aman-diyim, koş,
avcı geliyor silahınlan!

Kurtar canını avcının silahından,
aman-diyim, tavşan-adam!

Porsuk-adam, aman-diyim, koş,
avcı silahını doğrulttu sana!

Kurtar canını avcının kurşunundan,
dal suya, gir yuvana,
aman-diyim, porsuk-adam!

- 5 -

Eskidendi o, yesirci efendi
malının, davarının yanısıra,
yesirinin sağlığını da azbuçuk gözetirdi,
para saymış, gözetecek, mecburi.
Ama yesir pazarından alınmıyor ki şimdi,
hükümet bedava dağıtıyor zencileri.
Yerine yenisi gelecek olduktan sonra,
ister hasta düşün, ister gebersin!

- KORO (1, 2, 3, 4, 5, 7) -

Aktenli işçiler var bizim burda,
onlar da işçi, biz de işçiyiz, ama
bizimkinin altı katı aldıkları gündelik,
onlar vermiyor, biz vergi veriyoruz üstelik.

Aktenli işçiler var bizim burda,
bizcileyin bilmiyorlar okuma-yazma,
sırf hakları anılıyor diye yasalarda,
bizleri adam yerine koymuyorlar ama.

Aktenli işçiler var bizim burda,
hiyanet ediyorlar ortak davamıza;
bizlerle el ele verecek yerde,
ayaklansak, kıyıyorlar canımıza.

Aktenli işçiler var bizim burda,
daha anlamamışlar hanyayı-konyayı;
bilmezler, kim çıkarır aramızdaki ayrılığı,
ve kimin çıkarı içindir bu kardeş-kardeşe kavga.

- SALOZ -

Bu kahpe dünyada
ne şeref kalmış, ne haysiyet,
ne itimat kalmış, ne sadakat.
Kallesliğin kıştırıp altına aldığı
bu kahpe dünyada — evet —
bir Portekiz var ahbine vefalı.

Esner.

Neymiş, efendim,
devlet meseleleri demokratik yoldan
halledilmeliymiş!
Yani her bilmem-nesi kalkan Memiş
idareye maslahatlık edecekmiş!
Geç, efendim, bunların hepsi lâfı-güzaf,
böyle ne adalet olur, ne inkişaf!
Bana Gerici diyenlerin alnını karışlayım!
Ama açıkça söylüyorum, bakın,
Demokrasiye karşıyım!
Sendikalizme de, Sosyalizme de, Parlamenteriz-
me de, Liberalizme de,
yani Bolşevizmin her çeşidine karşıyım.
İzm'lerin izinde değiliz,

biz ne Devletçiyiz, ne devletli,
biz Devletin kendisiyiz.

**1 sahnenin ortasına ilerler. 5 ardında.
7 yanda. 2, 3, 4 sola sıkışmışlar.**

- 1 -

Adım Anna, tanımazsınız beni,
Nova Lisboa'da gündelikçiyim.
Kale dibinde evim.
Şafakla kalkar yataktan,
bebeklere mısır ezmesi pişiririm,
onlar uyanmadan daha, düşerim yola;
yaya bir buçuk saat sürer iş-yerim;
altı aylık hamileyim.
12 saat oldu bugün, ayak üstündeyim.
Salsalar da artık, evime gitsem!

- 5 -

Bir yere gidemezsin gömlekleri ütülemeden!

- 1 -

Yarın ütülesem, olmaz mı, hanım?
Çocuğum hasta, ateşi var,
dispansere götürüp baktıracağım.

6 ilerler. Polis suretinde.

- 5 -

Memur bey, bakar mısınız biraz!
Serkeşlik ediyor bu haddini bilmez karı.

6 hareketlerini pandomimaya vurur.

- 6 -

Affedersiniz, ama, han'fendi, siz şımartıyor-
sunuz bunları.

Anlatamıyoruz ki, bu millet güzellikten
anlamaz!

Bakın, şimdi karakola götürüyorum!
Bir de polise mukavemet ha!
Ben de çalışıyorum şamarı!
A! A! kaçmağa kalkıyor bir de enayi!
Anlarsın sen, karnına yiyince tekmeyi!

1 yere yıkılır. 7 ilerler.

- 7 -

Anna'nın kocasıym ben.
Anna hâlâ dönmedi işten,
başına bir şey gelmiş olmasın, sakın!

- 6 -

Başına değil, karnına geldi tekme!

2, 3, 4 koro olur, ilerler. 5, 6, 7 geriler.
1 bir başına ortada. Koro, birbirine so-
kulmuştur, gerisinde yer alır.

- KORO -

Anna, nereye götürdüler seni?

- 1 -

Bir odada, taş üstünde
yatıyorum ölü gibi.

- KORO -

Ne biçim oda o, Anna?

- 1 -

Pencerede demir çubuklar,
kapıda kocaman bir kilit var.

- KORO -

Atkını bari iyice saraydın boynuna?

- 1 -

Atkım yok ki, almışlar.

- KORO -

Pabuçların ayağında mı, Anna?

- 1 -

Pabuçlarım yok ki, çıkarıp atmışlar.

- KORO -

Hırkan sırtında mı, Anna?

- 1 -

Hırkam yok ki, getirirken yırtmışlar.

- KORO -

Beben karnında mı, Anna

- 1 -

Bebem yok ki, tekmeyinen dürtmüşler.

- KORO -

Söyle, nasıl yardım edelim sana, Anna?

- 1 -

Nerde olduğumu gidin, anlatın kocama!

- KORO -

Nerde oturduğunu bilmiyoruz ki,

Anna.

Tarif et, nerde,
nasıl bir ev?

- 1 -

Kale dibinde,
teneke mahallesinin orda,
bayağ bir baraka, herkesinki gibi.

- KORO -

Söyle, nasıl evin içi,
Anna?
Söyle ki, bilelim,
Anna'nın evi işte bu! diyelim.

- 1 -

Çuvaldan bir perde asılı penceresinde...
İçeri girince, sağda ocak,
solda da bir ot minder var,
üstünde yatıyoruz hep beraber.

- KORO -

Söyle, daha başka ne var, Anna?
Anlat ki iyice,
İşte bu ev! diyelim içeri girince.

- 1 -

Üstünde yemek yediğimiz bir sandık,
bir tencere, bir de kova var;
kovanın üstünde de sinekler,
ordan kalkıp ordu gibi,
üşüşürler bebelerin yüzüne...
Hem hastaydı, ateşi var,
terlemişti en küçüğü...

- KORO -

Evde başka şeyin yok mu, Anna?
Çuval perdeden başka,

ocaktan, sandıktan, tencereden,
minderden, kovadan, sineklerden
başka bir şey yok mu, Anna?

- 1 -

Olsa, niye söylemiyeyim.

- KORO -

Arayalım, bakalım, bir deneyelim,
inşallah buluruz evini.
Kale dibinde, değil mi,
teneke mahallesinde, dedin
Bari kocanı bulup, haber verelim,
Anna emniyette yatıyor, diyelim.
Kimbilir seni nasıl merak etmiştir!

İKİNCİ PERDE

— VI —

Solda 5 ile 7, polis suretinde. 6 ilerler,
etrafına bakmır.

- 6 -

Viş anaam,
demeğ burasıymış Lazboğa denen yer!
Lan, ne biçim ev bunlar böle!
namıssızlar göğe ser çekmişler...
Tüh! tüh! tüh! şu yola bah hele!
tövbe diyim! cennet-âlâdan göşe!...
Bolluğundan demiri ağaç itmişler!
lamba mı ne? üstündeki yemişe bah, yemişe!
İlle şu göl-pınara takıldı nefsim,
yalağı bilem mermer taşından!
Yasah mı acep, şurda bi çimsem?

5, 6'nın yanından geçer.

- 5 -

Açıl 'lan çeşmenin başından!

- 6 -

Viş anaam,

ne biçim ba'çe bu böle!
Bayram itmiş kırk türlü çiçeğinen,
kilim olmuş, yeşile bah, yeşile!
Yasah mı acep, üstünde bi uyku çehsem?
7 birden karşısına dikilir.

- 7 -

Ne arıyorsun burda sen?

6 SALOZ'un önüne gelir. Kapak açılır.
3 ardından görünür. Dışarı kağıttan bir
bayrak uzatır.

- 6 -

Viş anaam,
gonah didin mi, böle olacah kelim!
altında direğğ, damında sancagğ!...
Kimlerin ola ki bu gonah, hemşerim?

- 3 -

Kimin olacak! Vali Konağı.

- 6 -

Yeh başına bu gonahta eğleştiğine baharsan,
demeğ vali insan değel, bir azman!

3 bayrağı hışımla içeri çeker, kapağı
«çat» diye kapatır. 6 gine öne gelir.

- 6 -

Viş anaam,
bu gök-yapı ne ola ki, hemşerim?
Alnı yaldız böle, gapısı ayna...

- 5 -

Banka görmedin mi sen hiç?

- 6 -

Neye yarar ki bura?

- 5 -

Para basarlar, para!

- 6 -

Vış anaam,
para basarlar demeg'aa!
Ben de girip, bassam birez, gızar mı gimse?

- 5 -

Toz ol burdan,
gidersin yoksa kodese!

6 sola geçer. Kasketli, apuletli, kapıcı
kılığındaki 7'ye yavaşır.

- 6 -

Vış anaam,
donanma mı, yohsa yangın mı yanıyii?
Camlara oturmuşlar güneşi ayı!
Şu başefendiye bah hele, guşanmış onca
sırmayı,
dönme dolap gibi döndürtiyi gosgocaman
kapıyı!...

7'ye sorar.

- 6 -

Nemene şeydir, gomandan, bu peri sarayı?

- 7 -

Peri sarayı değil,
otel burası, ayı!

- 6 -

Otil de ne ki?

- 7 -

Otel mi?... Otel, senin anlıyacağın,
beyler, paşalar için han,

- 6 -

Viş anaam,
burası han demeg'aa!
Gozel ağzını öpi'im, gomandan,
garar virdim, bu gice ben bu handa galaca'an!

- 7 -

Hastir ordan!

6, 7'nin yanından geçip, içeri girecek olur.
7 tokadı aşkeder gibi yapar. 6 geriler,
5'in oraya kaçır. 5 de tokadı aşkeder gibi
yapar. 6 geriler, kaçır. 7 üstüne yürür,
yumruğu indirir. 6 yere düşer, bir kalıp
yatar. 5 üstüne bir çuval örter, sağ yana
açılır.

- 5 -

Görüyorsunuz, bizde ırk ayrılığı yok,
ama bir mikdar sosyal gayrılık haliyle olacak.
Rica ederim, turistik otele, lokantaya
elin berduşunu buyur edemezsiniz ya!

7 sol yana açılır.

- 7 -

Bizde herkes mesleğini seçmekte hürdür,
 isterse zengin olur, isterse sürünür .
 Yumuşak başlı zenciler için, mesela,
 bütün kapılarımız açıktır pirenşip itibariyle,
 ama maalesef yamaklıktan öte geçemiyorlar
 ekseriya.
 N'aparsınız, sırf açık-görüşlü olduğumuzu ispat
 edeceğiz diye ille,
 elin hamhalatını baş-köşeye oturtamazsınız ya!

- KORO (1, 2, 4) -

Sanmayın ki, boşuna harcadığımız bunca gayret,
 attığımız bunca sopa, yediğimiz bunca rüşvet!
 Sabrın sonu felâkettir, selâmettir medeniyet!
 Emin olun, yavaş yavaş, ağır ağır ve elbet
 dağılacak bir gün bu dağılmıyasıca zulmet,
 inşaallah en gecinden ve bok canımıza rahmet,
 uyanacak ergeç bu zenci denen musibet!

6 üstünden çuvalı atar, doğrulur, ayağa
 kalkar.

- 6 -

Viş anaam,
 belim, bükenim goptu guru tahta üstünde
 yatmahtan!

Bilmem ki' n'itsek, n'işlesek?
 Gönah mı olur acep
 şu gonahtaki beylerle biraz nöbet diğışsek?
 Lık dedin mi su, guk dedin mi ekmek,
 günde beş öğün bahlava börek,

karşında bir etek-mini gız, yanında bir
pezevenk,

Gel gız! disem, hazırda pufla döşek,
ne gozeldir gimbilir ılıcalarında çimmek!

Vış anaam,

yara oldu her bir yanım gatır gatır

gaşınmahtan!

Bilmem ki, n'itsek, n'işlesek?

Gönah mı olur acep

şu gonahtaki beylerle birez nöbet diğışsek?

6 usulca çekilir. 3 yakınışını dile getirir.

- 3 -

Velinimetlerimizin, lutufkâr efendilerimizin
cansiperâne, fedakârâne ve insaniyetperverâne
ve beş yüz yıldır bilafasıla sürüp giden
bizleri, bizlere rağmen,
medenileştirme gayretlerinin yüzü-suyu

hürmetine:

yüz zenciden ancak bir tanemiz okuyup-yazma
biliyor,

o da çat-pat, başını gözünü yarmacasına;
ve bir buçuk milyon okul çağındaki çocuktan
sade doksan bin tanesi papaz okuluna gidebiliyor
ve papazların toprağını bellemekten vakit

bulursa,

karınca duasıyla kerrat cetvelini belliyor;

ve ilkokula, nasıl olmuşsa, kapağı atan on iki
bin öğrenciden

çok çok, bir-iki bin tanesine

orta okula gitmek nasib oluyor

ne ulvî gayelerle sömürüldüğümüzü öğrenip,

o ulvî gayelerle hizmet etsinler diye;

ve bu seçkinlerden belki de bir yüz kadarı
girecek bu yıl üniversiteye;
bunların bir-ikisi diploma alabilirse, ne devlet!
Gel de şimdi sen, beş yüz yıldır bizi
böyle hızlı medenileştirmek için,
böyle gayret, böyle himmet ve böyle hizmet eden
böyle bir velinimete nankörlük et!

- KORO (1, 2, 3, 4, 5, 6) -

Gençliktir, diyorlar, bir ülkenin temel direği.
Gençlikmiş en büyük servet!
Onların elindeymiş,
yetişecek bilginlerin, şairlerin, öğretmenlerin,
doktorların, mühendislerin, aydın işçilerin
elindeymiş ülkenin geleceği!
Gençlikmiş en büyük servet!
Ama nedense bizde
el tarlasında boğaz tokluğuna ırgatlık etmek
bizim gençlerin bütün görüp göreceği rahmet!

Koro dağılır. 1, 2, 3, 4, 5, 6 solda toplaşır.
7 sağda.

- 5 -

Kabinda'nın köylüğündeniz biz, efendim,
bir mazarratımız var, arzetmeğe geldik.

- 7 -

Mazarrat değil, ulan, o maruzat !

- 5 -

Maruzatımız şu ki, efendim...

- 7 -

Sizin maruzatınız bitmez hiç zaten!
Bu seferki kazuratınız neymiş, bakalım?

- 4 -

Okul istiyoruz çocuklarımızı gönderecek...

- 6 -

Lazımlı parayı topladık köycek.

- 7 -

Benim bildiğim, o civarda bir okul olacak.

- 1 -

Var, efendim, ama gidilir gibi değil, çok uzak.

- 7 -

Yumurcaklarınız ben görmiyeli nazikleşti
demek!

- 3 -

Hem, efendim, biz yollasak da
çiftlik sahipleri karşı duracak.

- 4 -

Bıldır oldu ya işte!
Zenciyle beyaz olmaz, diyorlar, birlikte.

- 5 -

Onun için aramızda para topladık biz de,
kendi okulumuzu kendimiz kuracağız kendi
köyümüzde.

- 7 -

Demek sizin köy çocuklarını okutmağa bu
kadar meraklı!
Anlarsız, bakalım, kim verdi size bu aklı!

5, 7'ye doğru ilerler, bir dilekçe sunar.

Maşallah, dilekçe yazmağı da unutmamışsınız!
Altına yazılı hep, değil mi, adlarınız?
Tamam!

Gidin şimdi, merak etmeyin hiç!
Ya yarın, yahut bu akşam,
dilekçenize müspet bir cevap yollıyacağım.

**7 SALOZ'un ardına geçer. Öbürleri ka-
çırlar. 6 öne çıkar, anlatır.**

- 6 -

Geceleyn candarmalar bastı köyü.
Öttü ilkin bir canavar düdüğü,
ne oluyoruz demeğe? kalmadan,
saldırdılar uluyaraktan evlere,
kapılar bir omuzda indi yere,
sille-tokat kaldırdılar yataktan,
sürdüler erkekleri dışarıya;
meydanda öyle anadan üryan,
dizdiler tek sıraya
birer birer adlarını okudukça kumandan,
ite-kaka bindirdiler arabaya.
Çocuklar çığırışa, kadınlar ağlıya,
karanlığa daldı gitti kamyon.

1, 2, 3, 4 SALOZ'a doğru ilerler.

- KORO -

Kabinda'dan geldik, kırk kadın,
kırkımız da ağızsız, dilsiz,
bekliyoruz kapısında mapus-damının.
Kabinda'dan geldik, kırk kadın,
şehre bu ilk gelişimiz,
urbalarını getirdik kocalarımızın.

- SALOZ -

Boşuna zahmet etmişsiniz!

- 6 -

O gün epiy çırpıntılıydı deniz.
Ve çuvallara konmuş cesetlerini köylülerin
açıklara götüren mavna
salınıyordu iki yanına,
davet edercesine köpek balıklarını.
Günler sonra, dalgalar attı Kabinda kıyılarına
Kabindahıların paralanmış kollarını,
bacaklarını.

5 başına bir sömürge şapkası geçirir.

- 5 -

Angola'da ortalık süt-liman
ve köpek balıkları tok.

7 ilerler. Onun başında da bir sömürge
şapkası vardır.

- 7 -

Angola'da değişen bir şey yok, devran gine o
devran...

5, 7'nin yanına, sağa; 6 da sola geçer.
1, 2, 3, 4 ortada koro olur.

- 5 -

Yatırımlar çoğalıyor biteviye.
El-emeği sudan ucuz, ve ondan
böyle büyüdükçe büyüyor sermaye,
ve ondan böyle senede % 30 kâr.

- 7 -

Yaşasın elmaslar!

- 5 -

Yaşasın!
Angola-Amerikan Elmas Kumpanyası için,
Oppenheimer Gurubu için,
Morgan,
De Beers
ve Guggenheim için,
Ryan için Forminière için,
Yukarı-Katanga Madenciler Birliği için,
Garanti Tröst Bankası için...

- 7 -

Yaşasın elmaslar!

- 5 -

Senelik istihsal 400.000 miskal,
katışıksız, yani tam ayar...

- 7 -

Yaşasın elmaslar!

6 Koro başıdır.

- KORO -

Yaşasın elmaslar! değil mi
tekelleri ve sizleri yaşatmak için!
ve sizleri yaşatan elmasları çıkartmak için!
kahrolsun, ölsün, değil mi,
24.000 zenci,
24.000 angaryalı işçi,
24.000 zavallı insan
sürüne sürüne ölsün, değil mi,
Lunda ve Luanda madenlerinde,
ayda 150 kâğıt kazanmak için!

3 ile 4 nöbetiŒe.

- 3 ile 4 -

- Sinekleri hapur hupur yutuyor kaplumbaęa.
- Ama ne yiyebilirsin ki sen 150 liraya ayda!
- Kurtları gagasıyla tık-tık topluyor yağmur kuşu.
- Ama sen denkleştiremiyorsun 300 kuruşu!
- Balarası emiyor mango çiçeklerinin özsuyunu.
- Ama sen neyle besliyeceksin çoluęunu-
çocuęunu!
- Ne zor şeymiş köle olmak, ne güç şeymiş yaşaması!
- Elma değil, yenmez ki bu dağların elması!

- 7 -

Angola'da herşey bol.
Yaşasın Angola!
Yaşasın petrol!

- 5 -

Yaşasın!
Lobito Yakıt Kumpanyası için,
Petrofino,
Royal Dutch Shell
ve Burnay Bankası için...

- 7 -

Yaşasın petrol!

- 5 -

İki milyon tonu aştı istihسال.
Ve, maşallah, asayiş berkemal.

- 6 -

Elimizle dikip berkittiğimiz
 saz kulübeler de yuvarlaktı, ama
 bu petrol tankları, sarnıçlar
 hep kocaman kocaman
 ve pırıl pırıl yanıyorlar güneşte...
 Ve yerle-bir edilmiş köyümüzde şimdi
Petrol denen kıral eğleşmekte
 meşin ceketli askerleri
 ve çelik kuleleriyle...
 Ve anamız ağlıyor bütün gün
 ve boğaz tokluğuna
 çukur kazıp, tel örgü çekmekten...
 Ve dev gibi makinaları seyretmekten
 dinlemez oldu çocuklarımız
 ninelerinin masallarını...

- 7 -

Angola masal gibi bir yerdir.
 Yaşasın Angola!
 Yaşasın demir!

- 5 -

Yaşasın!
 Lobito Mineira Kumpanyası için,
 Krupp Firması için,
 Westminster Bankası için...

- 7 -

Yaşasın demir, yaşasın!

- 5 -

Senelik istihsal 5 milyon tonu aşkın...

- 7 -

Yaşasın demir!

- 5 -

Yaşasın manganez!

- 7 -

Yaşasın bakır!

- 5 -

Yaşasın katran!

- KORO -

Yaşasınlar! tabii, değil mi
tekelleri ve sizleri yaşatmak için!

Ve sizleri yaşatan demiri, bakırı, manganezi ve
katranı

yer altından çıkartmak için
diri diri gömülsün kuyulara, değil mi,
50.000 zenci

50.000 angaryalı işçi,

50.000 zavallı insan

kazma sallasın, değil mi, yedi kat yerin

dibinde,

Kuima, Kassanga, Saia, Qiutoba,
Quissaquelle, Tumbi ve Gungungo

madenlerinde!

- 6 -

Gün ağardıkta, barakalardan upuzun bir insan
şeridi,

raylar ve boş vagonlar boyunca...

Gün kavuştukta, maden kuyularından upuzun

bir insan şeridi

raylar ve yüklü vagonlar boyunca...

- 4 -

Yavaş yavaş hızlanıyor tekerler,
ve kıvılcımlar saçarak lokomotifler,
silme maden dolu vagonlarıyla —
barakalarına ayaklarını sürüyerek giden,
yorgun işçilerin yanından geçip,
— dalıyor bir demir ağacı ormanına,
rıhtımında yabancı bandıralı gemilerin
demirlediği
uzak bir limana doğru.

- 7 -

Angola toprağı telve.
Yaşasın Angola!
Yaşasın kahve!

- 5 -

Yaşasın!
Angola Ziraat Kumpanyası için,
Kazengo Ziraat Kumpanyası için,
Angolana ve Agricultura Firması için,
Rallet ve Cie Bankası için...

- 7 -

Yaşasın kahve!

- 5 -

200.000 ton yetişiyor senede.

- 7 -

Yaşasın şeker!

- 5 -

Yaşasın tütün!

- 7 -

Yaşasın kenevir!

- KORO -

Yaşasınlar! tabii, değil mi

tekelleri ve sizleri yaşatmak için!

Ve sizleri yaşatan kahveyi, şekeri, tütünü ve
keneviri

çapalayıp, devşirip, demetlemek için

kavrulsun, gebersin, değil mi

500.000 kadınla çocuk,

500.000 insan,

500.000 can kavrulsun, gebersin, değil mi,

Benguela, Kabinda, Biye, Kanza,

Ulga, Zaira, Moxiko, Haila plantasyonlarında.

iki-büklüm ve güneşin altında,

ayda 150 kağıt kazanmak için!

- 4 -

Rıhtım boyunda, bakın,

kendilerinden büyük balyaların altında,

karıncalar gibi ardarda

gidiyor hamallar

dazır da dazır!...

Bakın, nasıl açık sistineler üzerinde

yüklerini teraziliyor vinçler

gacır-gucur!...

Ve armatörler siperde,

gözleri fıldır-fıldır,

kayıt düşüyorlar defterlerine

harıl-harıl!...

Göz gözü görmüyor dumandan,

acı acı ötüyor canavar düdükleri...

Ve bakın,

nasıl kaçışıyor kuşlar limandan!...

VII —

Ocaklarda angaryaya koşulmuş, kardeşim,
bilesin o Avrupa denen sömürge
sade çıkardığın elması değil,
gün ışığını da alıyor gözlerinden;
ve onun gölgede tellendirdiği filtreli cigara
kızgın güneşin altında, bacım,
senin derlediğin tütünden yapılmış!
Bilesin, kardaş, bilesin bacı,
sizin alınterinizle yoğruldu harcı
o dağ gibi Avrupa bankalarının;
ve mahzenlerinde tınazlanan altın
sizin emeklerinizin haracı;
ve atalarımızın maskeleriyle süslü
ve sizin çıkardığımız demirden dövüldü
banker köşklerinin avluları
sizi öldüren üfleklerin namluları!

- 1 -

Şu anda, dünyanın dört-bir yanında
mazlum halklar toplanmakta bütün.
Hayal değil, rüyal değil bu gördüğüm:

abasızlar hep birden abandıklarında,
açılacak cümle kapısı özgürlüğün.

- 3 -

dağında, düzünde, balta-girmemiş ormanında,
Şu anda, dünyanın dört-bir yanında,
köyünde, kentinde, tarlasında, limanında,
meydanında, mağrasında, varoşunda
aklımız, fikrimiz Kurtuluş Savaşında.

- KORO (1, 2, 3, 4) -

Kapanmış yasa yolundan direnme yolu.
Duran suçlu, yürüyen suçlu,
sussan bir türlü, konuşsan bir türlü,
yalanlar gerçek, yanlışlar doğru...
Düşman tazi gibi izliyerek nefesimizi,
bize karşı kullandığı zoru
kendine karşı kullanmağa zorluyor bizi.

5 ile 7 koro yo yanaşır. 6 da katılır onlara.

- 5 -

Oysa isteklerimiz haklı ve çıplak:
Toprağı işliyenlerin olmalıdır toprak!
Evlerde evleri kuranlar oturmalıdır!
Madenler madeni kazanların malıdır!
Ve malları üretenlerin olmalıdır mallar!
Herkes e açık olmalıdır okullar!

Bir kokteyl sahnesi.

— Bunlar ne sanıyor kendilerini, kuzum!

Hürriyet istemeden önce, bir kere hürriyete
layık olmak lazım,
değil mi!

— Onlar da bilmiyorlar ya ne istediklerini.

— Öyle demeyin! buz gibi biliyorlar...

— Tam-tam Demokrasisi istiyorlar.

— Şimdi bırakalım,
gırtlak gırtlığa gelir kabileler.

— Ondan biz gidelim istiyorlar ya,
birbirlerini rahatça yemek için...

— Yamyam herifler!

— Ayol, bunlar birbirleriyle anlaşmaktan aciz,
nerden kendi kendilerini idare edecekler!

Reisleri yanyana geldiler mi, Portekizce
konuşuyorlar.

— Sahi, bir gün gidip dinlemeli şunları,
ne komedidir kimdilir!

— Uzun lafın kısası,
doğru yaptık biz, doğru yapıyoruz, azizim,
kafalarını kaldırdılar mı, bunların kafalarını
ezeceksin!

7 spiker, elinde mikrofon.

- 7 -

Bengo ve İkolo köylerinden gelmiş bin kişi
Katete nahiye müdürlüğüne yürüyor
reislerinin serbest bırakılması için...

Meydanı tutmuş iki yüz asker
üzerlerine ateş açıyor birden...

Kaldırımlarda üstüste yatıyor yaralılar,
ölüler...

Tırampet sesleri mitralyöz tarakalarının

yerini tutar. Gurup bozulur, kimi sürü-
nerek, kimi sendeleyerek kaçıır. 3 geride
kalır, yerde kıvrılır.

- 7 -

Luanda'da karakolları bastı,
karakolları ateşe veriyor halk.
Cezaevinden boşandı mahpuslar;
demir kapı demir kapı değil artık,
ardına kadar açık.
Kanlı çarpışmalar oluyor kenar mahallelerde.
Yerliler, bakalım, ne kadar dayanacak
Bu duyduğumuz gürültü
üzerlerine yürüyen bir tank...
Emir geldi yukardan;
paraşütçü birlikleri de harekâta katılacak.
Gine de yayılıyor isyan
evden eve eyaletten eyalete...
Lobito ile Mokamedes'te liman işçileri
karar verdiler greve...
Kuima maden ocaklarında mükellefler
Kuyulara inmiyoruz! diye direktiler;
şimdi onların ocaklardan alıp getirdiği
dinamitler

Luanda yolundaki petrol borularıyla
tiren köprülerini uçuruyor birer ikişer...
Ve görseniz...

— Amaan, nerden koştular beni bu
spikerliğe! —

görseniz, nasıl uçuyor o koca koca köprüler
kafesinden salınmış kuşlar gibi göğe!

Mikrofonu bırakır.

En iyisi, bırakayıp şu mikrofonu.

Tarafsızlık taşıyacığım derken,
nerdeyse unuttuyordum bu toprağın çocuğu
olduğumu.

İlerler.

Madem bağımsızlık her işin başı,
unutma, sakın bu tarihi, yurttaşım,
15 Mart 1961'de başladı Bağımsızlık Savaşı!

7 Koro başı.

- KORO -

Kalksın bu karabasan üstümüzden;
Kovalım düşmanı ülkemizden,
köyden, kentten, dağdan, düzden,
katalım düşmanı önümüze,
sürelim düşmanı, sürelim,
dökelim düşmanı denize!

- SALOZ -

Muhterem zâbitan,
öyle bir vazife tevdi ediyorum ki size,
merhamet kelimesini sileceksiniz hafızanızdan!
Çünkü karşınızdaki düşman,
insan değil, bir sürü yırtıcı hayvan.

3 hık-diyici.

- 3 -

Koskoca patronları plantasyonlardan
sille-tokat nasıl atıyorlar, baksanıza!
Tasallut ettikleri bir şey değil karılarımıza,
kızlarımıza,

yağma edilmedik ne dükkan bıraktılar, ne
mağaza.

- SALOZ -

Anayurtla yavruyurt arasında havadan
uçaklarla kurduğumuz köprü sayesinde
25.000'e çıkardık ordumuzun mevcudunu.
Yemin ederim ki size dünya muvacehesinde,
asla terketmiyeceğiz medeniyetin bu ileri
karakolunu,
zulmete, vahşete vermiyeceğiz aman.

3 hık-diyici.

- 3 -

Affınıza mağruren, efendimiz,
sizden iyi olmasın,
bildiğim bir kasap vardı Luanda'da;
dükkanında kıstırmışlar karısıyla.
Hatun da epiy mulahhamdı, ama
semiz diye de fileto kesilmez ki kabasından!
Zavallının lop etlerini kıyma makinesinden
geçirip,

yulaf ekmeğiyle yoğurup
köfte etmişler,
yani Amerikancası: **hamburger**.
Ve o çiğ köfteleri üstelik salçasız,
yedirip kocasına,
yedirdikten sonra da geçip karşısına,
Yamyam! Yamyam! diye alay etmişler,
alay etmişler, efendimiz!

- 7 -

Kuytularda bir çay vardı,
bizim köyün yaylasında...

Bir çocukken, bir de şimdi gördüm,
 akarsuda başka türlü çakıltası;
 gülüyor,
 gülüyor,
 oynuyor
 üstünden geçtikçe su,
 çocuk gibi çakıltası...
 Çocuk gibi
 ne güzel şey yaşaması!
 Sabahın erinde, seyrimde gördüm,
 suya indi usul usul,
 akça-beyaz meliyordu karakoyun.

- SALOZ -

Tutun karakoyunu, tutun!
 Vurun boynunu, vurun!
 Yüzün derisini, yüzün!
 Oyun gözünü, oyun!

- 2 -

Batılı biladerleri de gayrete getirdi bu oyun.
 Hepsi aynı yolun yolcusu, aynı bokun soyu
 çünkü
 ve elbet keselerinin ağzını ardına kadar
 açacaklar ki,
 Portekiz İmparatorluğu kurtulsun,
 ve topuna birden yarasın bu Harp denen
 vurgun!

Koro: 1, 3, 4, 5.

- KORO ile 2 -

Çünkü, mâlum, Kuzey Atlantik Pakti'nın sadık
 sürekâsı

arasındaki tesanüde bağlı Hür Dünya'nın
bekâsı.

- 2 -

Milyonlarca mark, milyonlarca siterlin,
milyonlarca dolar...

paralansın diye insanlar, para yağdırıyorlar,
ve daha **Yollayın!** demeye kalmadan Portekiz,

Al sana tank!

Al sana zırhlı!

Al sana uçak!...

karşılıklı ölüm fonundan,

karşılıksız ve bedelsiz!

- KORO ile 2 -

Çünkü, mâlum, Kuzey Atlantik Paktı'nın sadık
şürekâsı
arasındaki tesanüde bağlı Medeniyet'in bekâsı.

- 7 -

N'olur, bana kolumu bul, gardaş,
Tüfeğ'mi yerden kaldırayım.

N'olur, bana omuzumu bul, gardaş,
tüfeğ'mi omzuma koyayım.

N'olur, bana gözümü bul, gardaş,
düşmana nişan alayım.

N'olur, bana canımı bul, gardaş,
demin gibi, yanınısıra savaşayım.

- 2 -

Bu zenci harp gönüllüleri o zamana kadar
Barış Gönüllüleriyle daha tanışmamışlardı, ama
Azor adalarındaki Amerikan üslerine
tonlarca NATO armağanı indirildiğinde,
Amerikanca Barış'ın ne demek olduğunu
anladılar.

- KORO ile 2 -

Çünkü, malûm, Kuzey Atlantik Paktı'nın sadık
şürekâsı
arasındaki tesanüde bağlı Dünya Barışı'nın
bekâsı.

- 2 -

Ve Angola halkı o zamana kadar
yardan bile yardım görmemişti, ama
Portekizi'n yavuz ve cizvit pilotları
Azor adalarındaki Amerikan üslerinden
o tonlarca bombayı NATO armağanı uçaklarla
kaldırıp,
üstlerine yağdırmağa başlayınca,
Angola halkı,

— Yangın bombası Batılılarca Cenevre Akdi'ne
aykırı sayılmasa da —
o bir şeyden anlamaz sanılan Angola halkı
Amerikan yardımının ne demek olduğunu
derhal anladı.

- KORO ile 2 -

Çünkü, malum, Kuzey Atlantik Paktı'nın sadık
şürekâsı
arasındaki tesanüde bağlı İnsaniyet'in bekâsı.

4 ileri fırlar. 1, 2, 3, 5, 7'den kurulu ko-
royla nöbetleşe.

- KORO ile 4 -

Ateş yağıyor gökten,
yakıyor ormanlarımızı.
Ateş yağıyor gökten,
yakıyor kadınlarımızı.

Ateş yağıyor gökten,
yakıyor damlarımızı.
Ateş yağıyor gökten,
yakmıyor ocaklarımızı.
Ateş yağıyor gökten,
yakıyor çocuklarımızı.

- 2 -

Batılılar ki, batan güneşin arkasındalar,
Angola'ya ettikleri görünmez sandılar;
ama tutuşunca bir kez yangın bombalarıyla
sazlıklar, fundalıklar ve savanalar,
öyle aydınlandı ki ortalık,
belki onlar bile şaştılar
bir çırpıda bu kadar insanı öldürdüklerine.
40.000 mi? 50.000 mi? bilemiyor ajanslar,
şu kadar kafa, şu kadar kol, şu kadar bacak...
Yaşayanı saymayan ölüyü nerden sayacak!

- KORO ile 2 -

Çünkü, malum, Kuzey Atlantik Pakti'nin sadık
gürekâsı
arasındaki tesanüde bağlı Bilim ve Teknik'in
bekâsı.

- 2 -

Sağ kalanlara gelince, icaplarına bakar börtü-
böcekler;
ya bir mağrada, yada bir çukurun dibinde
nasılsa aşıktan, susuzluktan geberecekler.
Ama tek bir Portekizli ölmeğe görsün, Batılı
biladerler hüngür-hüngür,
para vurmak için adam vurayım derken vurulan
bu kahraman için
törenler yapılır, marşlar çalınır, övgüler
düzülür.

7 «akidelerimizin» derken cebinden çıkardığı akide şekerlerini hâzırınınun ağzlarına tıkar, sonra da duaya başlar.

Bizden inâyetini esirgeme-Tanrım,
iznin ve irşadınla senin
şu günahkar halkı İblis'in pençesinden

kurtaralım!

Öbürleri, yanakları akide şekerlerinden şişkin, «Amin!» «Amin!» diye çığırşurlar.
SALOZ gine avaz avaz.

- SALOZ (6) -

Yurttaşlarım, herzamanki gibi açık konuşuyorum sizinle.

Bilesiniz, çok büyük bir bâdire atlattık,
Tanrının yardımıyla ve dualarınız sayesinde
bu sefer de Şeytanı çatlattık.

Ama Değer miydi? diye sorarsanız bunca

fedakârlık,

dökülen para, dökülen kan, dökülen gözyaşı?

Evet! Evet! Evet! diye bağıracağım size karşı.

Çünkü meşru haklarımız değildi sade
Angola'da uğruna savaştığımız mefkûre;
unutmayın ki, ifna ettiğimiz yamyamlarla

birlikte.

Millî Kurtuluş denen o yedi başlı ejderhayı da
bir daha ayağa kalkmamak üzere çaldık yere.

Çene kemiklerini çatlattırcasına esner.

Bu asil milletin asil çocukları,

siz ki, Öbür yanağımı da makasla! diyen İsa'nın
buyruğunu

yaydınız denizler ve kıt'alar aşırı,
tuttuğunuzu altın etsin Tanrı!

— VIII —

7, Portekiz'in deniz-aşırı eyaletlerini ziyaret eden yabancı bir adliye bakanı suretinde. Etrafını çevirmiş olan yerliler, 1, 2, 3, 4 aval aval dinlerler. Sonradan 5 de halkaya katılır.

- 7 -

Hello, dostlar, how do you do?

Not sade Angola, hem de Mosambique,

yani, it means, bütün Portuguese overseas

eyaletlerde,

ve gördüm ki, with my own eyes,

her yerde

büyük inkişaf, büyük progrès...

Tam bir pis adası memleketiniz...

Peace... peace...

nasıl söylüyorsunuz?...

evet, it means, Barış...

Ve anladım ki, bu iki ay zarfında,

inanmışım hem de ırklar arasında

**an absolute müsevât varmış
civil rights,**

yani, **it means**

medeni haklar bakımından...

**For example, every çocuk zenci, mesela,
gitmek hürdür istediği école'a...**

**Fakirse, or yoksa babası,
devlet vermek lazım parası...**

**And sonra elinde seçmek
herhangi meslek istiyorsa...**

Verecek ben size bir örnek:

**Mozambique'de Nambula var,
çok önemli bir industry sitesi,
orda... evet, zencidir bir belediye reisi,
yeminle, yani it means, parole d'honneur...**

- 5 -

Güzel dedin, ama sir,

altı milyon Mozambikliden

insaf için,

hani ayıp örtsün diye, mostıralık,

bir de belediye reisi olsun artık.

Hem de ne belediye reisi!

Sen bize sor o Pedro Baesso denen iti!

Herifin bütün marifeti,

Sirtında firak,

ayağında rujan,

ağzında püro,

elinde bir kadeh metaksasından konyak,

beyazlarla enseye tokat, göte parmak...

Ve tabii, bu dalyarak

bir sömürgecinin sömürgeciler tarafından

kendi gibi sürüngenlere nasıl

sürünerek kalkındığına örnek sayılacak!

Bilesin, mister, kül yutmuyor gayrı bu halk!
Açız, ama böyle kırkayak oyunlarına karnımız
tok!

Kafamıza dank etti çoktan,
yabancılar defolmadan burdan,
bize hayat hakkı yok!

- 7 -

I beg your pardon, my friend,
kusur bakmazsan,
şimdi söyledin yalan çok!
Beş yüz sene burda Portuguese,
olamaz ki, really, yabancı diyemezsiniz!
And istiyor ben size sormak,
Sömürge demek, colony mi demek olacak?
But öyle term ki colony,
colonne, yani sütun demek origine'i,
sütun, yani destek, a sort of kazık...
onunla push ederek,
yani iterek arkasından,
az developed Africa'yı kalkındıracağız;
ve permi'siyle Tanrının kalkındırırız çoktan.
But yeni bir moda cereyan çıktı yazık!
pek az bir azınlık,
yüzde üç percent, dégénéres, sapık
Communist anti-propaganda'lara kapılarak,
Europe'a gösteriyor düşmanlık.
But ben çok iyi biliyor,
native, yani yerli nüfusta var
beyaz ırka karşı kocaman bir minnettarlık...

- 5 -

Hangi minnettarlıktan bahsediyorsun sen,
Mister?

- 7 -

Evet... evet... bu konu çok uzun anlatmak
ister...

Ve maalesef vakit çok darlık...

By-by, my friends,
see you later!

7 şapkasını sallıyarak, ordan acele uzaklaşır. 1, 2, 3, 4 de hemen durum değiştirirler, tarlada çalışan yerli kadın suretine bürünürler. 5, uzaklaşan yabancının ardından uzun uzun baktıktan sonra, kadınlardan yana döner, bu süre de onları seyreder ve sokulur yanlarına.

- 5 -

Merhaba, bacılar, kolay gelsin?

- KORO (1, 2, 3, 4) -

Ne kolayı, görüyon halimizi işte!

- 5 -

Sorması ayıp, ama, kuzum, erleriniz nerde?
Yapayalnız nasıl kalkıyorsunuz altından bunca
işin?

- KORO -

Derdimizi depreştirme hiç, gardaşım!
yıl oluyor, erlerimiz gurbet ellerde.
Gideliler, ne bir mektup, ne haber,
sayrı mıdır, sağ mıdırlar, ne yapar, ne ederler?
Bilsek de n'ola, elimizden ne gelir ki!
İğdiş ettiler sankim gosgoca Mozambiki,
ne ağa kaldı, ne oğul, ne yar, ne ağ'bey.

- 5 -

Nasıl yani? Nereye, niye götürdüler peki?

- KORO -

Sen onu bize değel, heheyy,
Katanga, Rodezya ilen Güney Afrika'daki
madenci patronlara sor!

- 5 -

Eee, hükümet ne diyor bu işe?

- KORO -

Hükümet dediğin ne ki! bir alay ırzı gırış!
Tiftiğ'mizi en başın onlar didiyor,
rüsüm diye, harç diye kelle başına
kestiği altı dolar haraca karşılık,
hacır koyuyor gurbetçinin ma'sına.
Gerçim dipçihle imzaya çchtan alıştım.
lâkin iki yıl sürecehmiş bu gezki anlaşma;
Rodezya, Güney Afrika ilen Katanga'da
yedi kat yerin altında yarı aç, yarı tok çalışma.
Patronlara altın, kömür, demir çıkartmak için
iki yıl gideceğ'immiş çilesi 300.000 Mozambiklinin.
O zamana deh bir gaza gelmezse başına,
dönüşte hesabını gördü, gitti candarma.
Parası hükümetin, ölüsü köpöh balıhlarının,
ağlaması bizden helbet; demegğ anısı
anası, garısı ve de çocuklarının...

6 kapağı kapatır. 5 ilerler: Sirtında fırak, yüzünde tilki maskesi; Portekiz'e resmi bir ziyaret için gelmiş olan milletlerarası bir bankanın müdürüdür. 7 refakatindedir. Gözünde kara gözlükler, ellerinde kara eldivenler vardır, koltuğunun altında bir evrak çantası. 1, elinde bir mikrofon, takdimci ağzıyla konuşur.

- 1 -

Sayın baylar, bayanlar, son numaramıza geldi sıra.
Beni İsrail'den mâruf bir banker bu karşıdan gelen vadikara!
Şimdi ibretle seyredeceksiniz nasıl değnekçilik ediyor Firavunlara!

5 ile 7 SALOZ'a yanaşır. 6 delikten görünür yeniden. Bu sefer yüzünde bir akbaba maskesi vardır! Hayvanca selamlashırlar.

- 1 -

Kayabaşlarında
karnı tok, sırtı pek,
yeni av bekleyen kapıcı kuşlar,
düzlerde erketelik eder bu denli puslar.
Harp dediğin bir hesap işi,
ölçülü paralıyacaksın leşi,
ki tilki kardeş toplansın kıyımın parsasını.
Kim ölmüş, kim kalmış tasası mı!
Çünkü, efendim, hazretin hayatta tek ülküsü,
tek misyonu,
ölülerin sırtından aparttığı iskatçı komisyonu.

Mekan Lizbon

SALUZ konuşur. Sıfırı tüketmiştir, gözleri ölgün, sesi titrektir. Gine de cart-curtu elden bırakmaz.

- SALUZ -

Şu anda,

Angola'da

55.000 adamımız var silah altında,

Mozambik'de 40,

Guine'de 20.000...

Dostumuz, düşmanımız şunu iyi bilsin:

çıkmadık, çıkmıyoruz, çıkmıyacağız,

canımız çıksa da çıkmıyacağız

hiçbirinden, ama hiçbirisinden

müstemlekelerimizin!

Madem ki kazık kakmak için yerleşmiş

bulunuyoruz buralara,

kaktığımız kazıklara oturtsalar da bizi sonra,

ve farşa farşa olsa da bu muhteşem vera,

çıkmiyacağız, dışarı çıkmıyacağız asla!

- KORO (2, 3, 4) -

Şıktır, şıktır, şıktır, şık!

Moşe altına aşık!

O aşk ile onunla

dünya karmakarışık!

5 SALOZ'a hitab eder.

- 5 -

Yeniden buluştuğumuza ne memnunum

bilemezsiniz ekselâns!

Bizim için hayatta dostluktur esas.

Yoksa takdim etmek için geldiğim bu yüz milyon

dolarlık avans

sadece eski hukukumuzu yad için bir cemile.

Geçen harpteki gibi, müşterek ilham kaynağımız

hümanizm ile

el altından elele verişimiz böyle

dünya için doğrusu büyük bir şans.

**Bu arada çantasından çıkardığı çeki uza-
tır. SALOZ çeki ucundan tutar, tokalaşır,
kaçıp cebine indirir.**

- SALOZ -

Aziz ve vefakâr dostum,

elbet zatınızca malum

yüce milletinize ezelden beri ne derin

sadakat hisleriyle meşbu olduğum.

Ehemmiyetle belirtmek isterim fakat,

nifak kuvvetlerine karşı giriştiğimiz bu cihat

zaferle sona ersin istiyorsak mutlak,

aramızdaki ittifaktır en büyük teminat!

- 5 -

O bakımdan müsterih olun, muhterem üstat!
Hayatta en hakiki mürşittir menfaat!

- 1 -

Yeter ki patlasın toplar!
Toplar patlayınca, sarı kız hoplar!

- KORO (2, 3, 4) -

Şıktır, şıktır, şıktır, şık!
Moşe altına aşık!
O aşk ile onunla
dünya karmakarışık!

5 göbek atmağa başlar, sonra da eliyle
SALUZ'u yanına çağırır. SALUZ'un ar-
dındaki 6, nazlanarak, hafiften esniyerek
çıkır, 5'in karşısına geçip kıvrımağa baş-
lar. İlkin ağırdan alırken, coşar.

- KORO -

Şıktır, şıktır, şıktır, şık!
Saloz baruta aşık!
O aşk ile onunla
dünya karmakarışık!

Gittikçe hızlanan göbek havası sırasında,
5 ile 6 aradabir birbirlerinin kıklarını
avuçlayarak, ortada dönerler.

- 1 -

Hem hazerde, hem seferde iki ahbap çavuşlar,
böyle dönüp birbirinin kıklarını avuçlar...
İsterseniz, uzatmıyalım bu cenabet oyunu,

kopardı nasıl olsa Moşe kapitülasyonu.
Çünkü, di'yim, bulaşık bir gazdır dolar,
nerde bir boşluk varsa, oraya dolar.

5, kokuyu dağıtmak için, eliyle kıcını rüz-
garlandırır. Sonra onunla da yetinmez,
gürültüyü örtmek için yerlere çatapat
atmağa başlar. Bunun üzerine, SALOZ
da cûşa gelir, o da çatapat atıp tepinmeğe
girişir. Derken yorgun düşmüştür, sen-
deler, 5'in boynuna atar kolunu, omuzuna
yaslanır. Güçlkle, kesik kesik konuşur.

- SALOZ (6) -

Başım döndü biraz, üstünüze afiyet!
Sizi rahatsız etmiyorum ya?

- 5 -

Ne münasebet!
Çıkarayım, isterseniz, sizi dışarıya?

- SALOZ -

Evet... Evet...

Birden mendilini çıkarıp, içine öğürmeğe
başlar. Başını kaldırdığımda, ağzından
salyalar aktığı görülür. Yüzünü siler,
toparlanır biraz.

- SALOZ -

Hiç böyle olmamıştım ben hayret!

- 5 -

Bünye bu, efendim, nihayet!
Tek başınıza bunca gaile, bunca dert!

Gine de iyi dayandınız bugüne kadar.
Ama artık size destek olacak büyük bir dostunuz
var,
hem de bir değil, kırk sekiz devlet!

- SALOZ -

Ne zaman geliyor, demiştiniz,
Amerika'dan gelecek olan askeri heyet?

5 ile 7 SALOZ'un iki koluna girip, sahne
dışına ağır ağır yürütürler.

- 5 -

Bu akşam, efendim, tabii gecikmezse uçak.

- SALOZ -

Tam da zamanını buldum hastalanacak!
Siz herhalde duymuşsunuzdur, bileceksiniz,
çok mu geniş tutulacakmış Beja'daki tesis?
Hem ne oldu sonra o füze rampaları meselesi?

- 5 -

Böyle şeylerle yormayın hiç, ekselâns, zihninizi!
Sizin için şimdi en mühim şey istirahat!
Üst tarafı teferruat, hal olur hepsi.

5 ile 7 geri dönerler, öbür oyuncuyla birlikte sahneye dağılırlar. 5 hariç, hepsi ya uzanır, ya çömelir yere. 5 ortada put gibi durur. Bir sessizlik.

- 5 -

Bugün,
cezaevlerinde bütün
ayaklandı mahpuslar.
Taraffal'dan Aljube'ye kadar,
duyuldu ki geberiyor Salazar,
koğuştan koğuşa, hücreden hücreye,
güm güm öttü duvarlar
o gümlüyor, biz kurtuluyoruz diye.

4 yere uzanmış. Halinden belli, ağrılar,
sızılar içinde.

- 4 -

Görülmedik bir kalkınma içinde Portekiz.
Sokaklarda, meydanlarda ve çelik kasalarda
alabildiğine döviz:

kimi mark, kimi siterlin, kimi dolar,
kimisi de Üsleri Boşaltsın diye Amerikalılar!
kimi Go Hoem!, kimi Welcome!,
Changez Les Francs!, Changez Mes Dâmes!...
Herşey yükseliyor, fiyatlar, montaj fabrikaları,
apartmanlar...
Yükseliyor çan sesleri Hilton'un roof'una kadar,
ve çan sesleriyle orda çalkalıyor baylar
bayanlar.

Ona göre de, tabii, artıyor istihsal.
Tek bir şikayetimiz var:
çocuklarımız fazla çukulata yemekten ishal.
Ona da bir çare bulunacak elbet,
mesela: Coca-Cola'yla tahret.
Ve en büyüklerimizin büyüğüne bereket,
o Amerikan fonlu, bozuk sifonlu
W (e). C (a). 'larla kalkınıyor memleket!

1 tek-düzeli bir sesle.

- 1 -

Péniche kalesinde de **kalkınmacılık** oynuyor
millet.
İki gün, iki gece, bir damla uykuya hasret,
— Saloz'un emri, müdürün kavli, gardiyanın
zoru —
hazırolda dikilip, bekliyorsun dapduru.
Sade yatmak, oturmak değil, kımıldamak da
yasak.

Hele dizlerini bir bükecek ol da, bak,
nasıl iniyor başından aşağı bir kova bulaşık
suyu!

Seni, vatan haini! Seni, orospu çocuğu!
vatan kalkınırken, ulan, hiç oturulur mu!

Belinden aşığısı tutmuyor, ayakların şişmiş,
tırnakların mosmor,
kalbin küt küt atıyor, sakakların zonkluyor,
bıraksalar yığılacaksın yere, gardiyanlar
bırakmıyor...

İki gün, iki gece daha sürüyor bu **kalkınmacılık**
oyunu,
her kımıldanışında, boca ediyorlar başından
bulaşık suyunu.

Dördüncü gece, sanrılar görmeğe başladım,
amuda kalkan yılanlarla sabahladım;
hepimizi oynatan bir ıslık sesi,
düşman başına kalkınmanın böylesi!

- 4 -

Turist akıyor ülkemize,
akarı, kokarı, temizi, pisi,
minili, menili, taksili, maksili,
şeref-meref veriyorlar bize.
Otel, motel, yatak-matak
boş kalmaz hiç dolar-molar.
Kıyılarımızı bir fırıldak
sudan ucuz satar-matar.
Bizimkiler kumda oynar,
kışlarına çöpler batar;
yabancılar kumda yatar.
Ondan işte Portekizliler
çoluk-çocuk kurdeşenli.
yeni açtığımız tesisler
silme air-Condition'li.
Bu deniz, bu güneş, bu konfor
ve bu konukseverliği
başka yerde bulmak zor.
Baksanıza, önderimiz, Salazar,

rahatı için turistlerin,
yılda tam üç yüz elli bin
işçiyi dışarı yolluyor.

3, tek-düzeli bir sesle.

- 3 -

Kimi de var bizim gibi,
Péniche denen kaleyi izzet-ikram boyluyor,
tatil için, tabii.
Öyle şifalı yer ki Péniche, görenler bayılıyor,
duvarlardan akan sular iliklerini yalıyor,
taşlarda yata-kalka, kemiklerin doğruluyor,
sıkı rejim sayesinde kiloların azalıyor;
penceresiz oluşu da bir bakıma iyi oluyor,
insan kendi öz ve iç benliğine dalıyor;
ve ne soğuk algınlığı, ne de nezle kalıyor,
dayanıksız olan zaten dayanmıyor, ölüyor.
Müzik de var geceleri,
işkence odasından çığlıklar yayılıyor,
çığlıkları duyanlar zevkinden ayrılıyor.

7, ahlyya-oflyya kalkar.

- 7 -

Çelik ve Saç Sanayiini Teşvik Kanunu
gerçevesinde
ve vergi indirimleri sayesinde
özel teşebbüslerimize yabancı sermaye iştiraki
öyle hızla artıyor ki,
köylü kadınlarımızın saçlarını bile ihraca
başladık.
Gelgelelim, alabildiğine hassas, mahçup ve
masum bir kızdır Sermaye:

Şimdiye dek çalıştığı koltuk evlerinde
ray döşense yedikleriyle
haydi haydi gidilir Mozambiye,
ama Portekiz sömürgelerindeki son patırdıdan
sonra,
korkuyor oraya gitmeye,
siyahiler ırzıma geçer diye.

6 kapağı ağır-ağır, gıcırdata gıcırdata
kaldırır, ardından görünür. SALOZ ko-
nuştukça, öbürleri öfkelenir, yavaş yavaş
yerlerinden doğrulurlar. SALOZ'un sağı-
na inme indiği için, ağzı, burnu yana kay-
kılmıştır; gine de can havliyle, salyalala-
rını püskürterek filan, son sözünü söyler,
son gürlüğünü yaşar.

- SALOZ -

Sayın yurttaşlarım, size hem enrim, hem
ricam:
denizaşırı eyaletlerimizde bir on sene daha
dayanalım!
Görüyorsunuz, ben dayanıyorum ve daha
dayanacağım,
başınızdan asla ayrılmıyacağım.
Hayati önem taşıyor önümüzdeki devre,
büyük fedakarlıklar pahasına da olsa,
dayanarak,
örnek olacağız diğer İsevî ve medeni
devletlere.

Çünkü bu on sene içinde, muhakkak,
şimdi sözüm-ona bağımsız olan Afrika
kendi içinde parçalanarak,
yeniden basacak faka!

5 haykırır.

- 5 -

Ulan, şu moruğa,
canlı cenazeye bak!
Hâlâ bir bokum zannediyor
kendini bunak!

7 haykırır.

- 7 -

Vay anasını be!
Şunun yana kaykılmış suratına bak!
Herif bu sarsak haliyle bile
fırsat bulsa, anamızı ağlatacak!

Gitgide saldırganlaşır. SALOZ'un üstüne
yürürler. 6 arkadan kaybolmuştur. SA-
LOZ'un kapağı açık durur.

- 4 -

Yuuuh! şu korkuluğa,
şu bok çuvalına bak!
Herif herif değil,
matrak!

Hep birlikte, bağıra-çağıra, sıçrıya-zıplı-
ya SALOZ'un etrafını sararlar.

- 2 -

Daha hâlâ sırtıyor, bak!
Kırk yıldır başımızda taşıdığımız
bu devletli dalyarak
ayaklar altında ezilmeğe müstahak!

- 5 -

Kaldıralım ortadan şu molozu!
Öyle bir yok edelim ki Salozu
bir daha çıkıp karşımıza,
cehennem etmesin yurdumuzu!

Üzerine atılırlar, üstünü-başını parçalarlar. Yere devirmek için boynuna bir halat atıp, birlikte ucundan asılırlar. O arada, 6 arkadan SALOZ'un mandallarını gevşettir. SALOZ ileri geri, bir-iki sallanır, sonra güm diye yüz-üstü kapaklanır. Öbürleri üşüşürler üstüne. Ayağa kalktıklarında, yerde sade biraz saman, beş-on değnek, pılı-pırtı ve hurda demir parçalarıyla bir çuval kaahr.

Bir an, şaşkınlıklarından oldukları yere çakılırlar; ne bir ses ne bir kıpırtı... Sonra birden sevinç çığlıkları atmağa, kucaklaşmağa başlarlar. Derken, 5, aralarından öne çıkar, ellerini kaldırarak, susturur hepsini.

- 5 -

Sanmayın ki, kırk yıldır bize hayatı zehir eden
bu hortlak
cavlağı çekti diye Portekiz kurtulacak!
Nasıl sırtlanların yavrusu, çıyanın yumurtası
varsa,
ve nasıl kendi gölgesinden çoğalıp ürüyorsa
yarasa,
yıkılmadıkça bu mağara, değişmedikçe bu düzen,
daha çok çekeceğimiz var salozların elinden.

1, alçak sesle.

- 1 -

Yeter artık, kalksın artık
yurdumuzun üstünden bu karanlık!

- 3 -

Ben de bir şey söyleyeceğim:
Biz şimdiye dek yutturmaca öğretilmeye inandık,
Her işin başında Tanrı, Aile ve Vatan diyen
tanrısız ve vatansız dürzülere kandık.
Sözüm-ona o Tanrının seçkin kulu,
o Ailenin kıymatlı çocuğu
ve o Vatanın efendisiydik ya,
— biz ki o Vatanda tutunamayıp,
göpçülük etmeğe gidiyorduk Almanya'ya —
unutup kendimizin de sömürüldüğünü,
bol keseden kabullenip beyazların üstünlüğünü,
zencilerin sömürülmesini mubah,
ve işin kötüsü:
zencileri bir meta
ve kendimizi bir matah sandık.
Ve taa neden sonra,
o Tanrıyı, Aileyi ve Vatanı
Beja üssünde emanet bırakıp Amerikalılara,
Angola, Guine ve Mozambik ormanlarında
o insandan saymadığımız zencilerin insanca
kursunlarıyla
hayvanlar gibi ölüşmeğe başlayınca, uyandık.

- 1 -

Ama beyler, paşalar ve çiftlik sahipleriyle
kompıradorlar
çekleriyle, komandolarıyla, avcı dernekleriyle

ve yedekte bekliyen NATO'lu müttefikleriyle
bizi yeniden haşat etmeğe fırsat kolluyorlar.

- 3 -

Ben de onu söylüyorum ya!

Baksanıza, bütün sömürücüler karşımızda nasıl
birlik oluyor,
papayla paşa, mangalla maşa, Amerikalıyla
kompırador,
göbekleri beraber kesilmiş bayağ!

Ashında ikiye ayrılmış dünya:

Bir yanda zalimler, bir yanda mazlumlar;
bu ayrılığın ne dini, ne imanı, ne vatani var.

İster dinsiz ol, ister papaz,

ister siyah, ister beyaz,

sömürücü gözüne kestirmişse seni, gözünün

rengine bakmaz.

Öyleyse ne bekliyoruz, kuzum?

Madem biz de mazlumuz, onlar da mazlum,

Afrikalı kardeşlarımızla birlik olalım,

- 2 -

Öyleyse Guine'de bizim...

— Bizim olurmu hiç! — zalimin

birliklerine kan kusturan çetecilerin

önderi, Halmilkar Kabral'ın

türküsünü biz de çağıralım!

2 ilkin tek başına okur, sonradan öbürleri
de katılır.

- KORO (1, 2, 3, 5) -

Hayda, uşaklar, haydaa!

efendi gibi yaşyalım biraz da!

Kötürümler ki, ayağa kalktığımızda,
dünya bir yarım pabuç ayağımızda,
ayıbı, günahı, sevaba...

Devrim ki, bu sölenin halklar tarafından
görölmüş hesabı...

İnsan ki bir kuş, dünya ki bir dal...

Ve böyle başlayınca bu sevda...

Ölmek için yaşadığımız yeter,
yaşamak için ölelim biraz da!

- 5 -

Yeter artık, kalksın artık
yurdumuzun ve dünyanın üstünden bu
karanlık!

Derken bir gün bir de baktık,
ağarmağa başlamış ortalık.
Kalkıyor, kalkacak o karanlık,
çünkü biz ayağa kalktık,

- KORO - (Bütün Oyuncular)

Soğanları ektikte mevsim henüz yetmedi,
sümbüllerin yerine menekşeler yetişti.
Kaz dağıyla Boz dağı yeşillenip birleşti,
ot yolmaya yabanlar elde tırpan girişti.
Bundan böyle dağlarda gelincikler yetişti,
ot yolmaya yabanlar elde tırpan girişti.